

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2017 - 2018

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Simona Ďurčáková

Vzdělávání seniorů v Kraji Vysočina

Praha 2018

Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Viera Prusáková, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2017 - 2018

BACHELOR THESIS

Simona Ďurčáková

Education of seniors in the Vysocina Region

Prague 2018

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Prof. PhDr. Viera Prusáková, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 5. 2018

Simona Ďurčáková

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Prof. PhDr. Věře Prusákové, CSc. za její odbornou pomoc při vedení mé bakalářské práce.

Anotace

V bakalářské práci se zabývám vzděláváním seniorů v Kraji Vysočina. V teoretické části vysvětluji jednotlivé pojmy vztahující se k seniorům. Jednotlivé kapitoly se věnují sénium, stáří a stárnutí, změnám ve stáří, schopnostem učení, postavením seniorů v české společnosti, demografickým vývojem, vzdělávání seniorů, historii, metodám vzdělávání, motivací a překážkám seniorů, schopnostem učení, významu vzdělávání, celoživotnímu vzdělávání, dalším možnostem vzdělávání seniorů, geragogice, edukaci seniorů, charakteristice zkoumaného Kraje Vysočina a popisu možností vzdělávání v Kraji Vysočina.

Praktická část je zaměřená na metodu kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření analýzou dat získaných ze zkoumaného Kraje Vysočina, vymezení výzkumného cíle, výzkumné otázky a hypotézy týkající se vzdělávání seniorů. V závěru praktické části je ověření platnosti hypotéz.

Klíčová slova

Edukace seniorů, geragogika, motivace ke vzdělávání, možnosti dalšího vzdělávání, senior, sénium.

Annotation

In my bachelor's thesis I am concerned with education of seniors in the Vysocina Region. At the theoretical part I explain particular terms related to seniors. Each chapter devotes to senium, age and ageing, changes at old age, capacities of learning, the status of seniors in Czech society, demographic development, education of seniors, history, methods of education, motivation and senior's barriers, capacities of learning, sense of training, lifelong learning, other possibilities of schooling seniors, geragogika, training of seniors, features of explored region and description of education chances in the Vysocina Region.

Practical part is focused on the method of quantitative research by survey of analyzing datas gained from investigated Vysocina Region, specification of research target, research questions and hypothesis regarding education of seniors. In the end of practical part there is a verification of hypothesis validation.

Keywords

Education of seniors, geragogy, motivation to education, possibilities of other learning, senior, sénium.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ZÁKLADNÍ POJMY.....	11
2 SÉNIUM	12
2.1 Senior.....	12
2.2 Stáří a stárnutí	13
2.3 Změny ve stáří	15
2.4 Schopnost učení ve stáří	17
2.5 Postavení seniorů v české společnosti	18
2.6 Demografický vývoj	19
3 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	20
3.1 Historie.....	20
3.2 Metody vzdělávání seniorů.....	22
3.3 Motivace ke vzdělávání	23
3.4 Celoživotní vzdělávání	24
3.5 Další seniorské vzdělávání.....	25
3.6 Význam vzdělávání.....	27
3.7 Překážky, omezení a bariéry ve vzdělávání seniorů.....	28
3.8 Geragogika.....	29
3.9 Edukace seniorů.....	30
3.10 Proseniorská edukace.....	31
3.11 Preseniorská edukace.....	32
3.12 Věkový mainstreaming.....	34
4 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO KRAJE VYSOČINA A POPIS MOŽNOSTÍ VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V KRAJI VYSOČINA.....	35
4.1 Jihlava	35
4.1.1 Vysoká škola polytechnická.....	35
4.2 Pelhřimov	36
4.2.1 Domov pro seniory.....	36
4.3 Velké Meziříčí	36

4.3.1	Domov pro seniory.....	36
4.4	Havlíčkův Brod.....	36
PRAKTICKÁ ČÁST		37
5	METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	38
5.1	CÍLE VÝZKUMU	38
5.2	HYPOTÉZY	39
5.3	REALIZACE VÝZKUMU	39
5.4	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU RESPONDENTŮ.....	39
6	VÝSLEDKY VÝZKUM.....	40
6.1	Jaký byl Váš důvod k dalšímu vzdělávání?	40
6.2	Jak jste se o možnosti vzdělávání dozvěděli?	41
6.3	O který z oborů vzdělávání máte největší zájem?	42
6.4	Co je pro Vás největší bariérou v dalším vzdělávání?	42
6.5	Co je pro Vás motivací v dalším vzdělávání?.....	43
6.6	Jsou pro Vás dostupné ceny kurzu, které navštěvujete?	44
6.7	V jakém oboru, oblasti se vzděláváte?.....	44
6.8	Splnilo Vám toto vzdělávání Vaše očekávání?.....	45
6.9	Pokud Vaše očekávání nebylo splněno, prosím uveďte důvod?.....	46
6.10	Jak jste spokojeni s úrovní vzdělávání?	46
6.11	Máte zájem pokračovat i v dalším vzdělávání?	46
6.12	Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	47
6.13	Vaše pohlaví?.....	48
6.14	Kolik je Vám let?	49
6.15	Jaký je Váš rodinný život?	49
7	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	51
ZÁVĚR		52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		54
SEZNAM GRAFŮ		58
SEZNAM PŘÍLOH.....		59

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o tuto oblast vzdělávání. Stáří si každý z nás představuje jinak. Někteří z nás se stáří obávají, zatímco jiní spíše pocítují pokračující způsob života. Pro některé lidi znamená odchod do důchodu začínající nečinnost a zbytečnost. Naopak pro jiné lidi odchodem do důchodu začíná období, kdy se mohou věnovat svým zájmům. Někteří našli nový smysl života ve svých rodinách, kdy pomáhali dětem s chodem domácností a výchovou vnoučat. Jiní senioři se nedokázali smířit s touto novou situací a hledají uplatnění například v brigádách. Stářím přece život nekončí. Naopak pro některé začíná, protože mají na sebe více času a můžou si splnit i své sny, které nemohly dříve uskutečnit z různých důvodů. Dnešní trend je zcela jiný. Zvyšování nároků na trhu práce je více než v minulosti. Aby starší lidé mohli obstát, musí absolvovat různá školení a kurzy. Z tohoto důvodu byly založeny univerzity třetího věku, které mohou senioři navštěvovat. Zde mohou načerpat nové prospěšné informace, zdokonalit se v práci s počítačem, jazycích, oblastí práva, zdravotní a jiných oborech. Domnívám se, že vzdělávání v seniorském věku je důležitý faktor v udržení kvality života. Neznamená, že když jsou v seniorském věku, že se nemůžou aktivně podílet na různých aktivitách a vzdělávat se v dalším vzdělávání. Většina seniorů se snaží být vitální a zajímá se o vzdělávání. Zatímco ostatní senioři se cítí být nepotřebnými a dokonce neschopnými, což je vede k izolaci a uzavírání do samoty. Každý z nich může mít různé důvody a motivace k dalšímu vzdělávání. Je potřeba se tématem vzdělávání více věnovat, aby senioři měli pocit sebedůvěry, životního uspokojení a také upevněné duševní a fyzické zdraví. Potřeba naděje, že zvládnou vše co ostatní mladší studenti je pro ně velikou motivací. Motivace zde hraje velikou roli, protože nás žene vpřed a posiluje sebevědomí. Rozhodla jsem se zjistit, jaké mají senioři důvody, motivace a bariéry k dalšímu vzdělávání na univerzitách třetího věku.

Cílem bakalářské práce je zjistit, z jakých důvodů senioři studují na univerzitě třetího věku v Kraji Vysočina, co je jejich motivací pro další vzdělávání a jaké mají bariéry v dalším vzdělávání.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů, které se týkají stáří, stáří a stárnutí. Jednotlivé kapitoly

charakterizují vzdělávání seniorů, motivaci vzdělávání, možnosti vzdělávání, překážky a bariéry ve vzdělávání, celoživotní vzdělávání, další seniorské vzdělávání a v neposlední řadě význam vzdělávání a edukaci seniorů. V závěru teoretické části je vymezena charakteristika zkoumaného Kraje Vysočina s možnostmi dalšího vzdělávání.

Empirická část popisuje výsledky výzkumu, které byly provedeny prostřednictvím kvantitativního metodologického postupu, jehož nástrojem sběru dat byly dotazníky. Respondenti výzkumu jsou senioři z Kraje Vysočina, kteří studují na univerzitě třetího věku.

Výsledky provedeného výzkumu by mohly sloužit k porovnání dalšího vzdělávání seniorů v jiném kraji.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Stáří

Stáří charakterizujeme jako posloupnost nezvratných změn, které dochází v živém organismu. Změn, které postupně omezují, oslabují jeho funkce. (Pacovský, 1990)

Stárnutí

Stárnutí je přirozený a zákonitý jev, který je typický pro všechny živé organismy a je nedílnou součástí životního cyklu. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Senior

Je člověk v celém věkovém období sénia. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Edukace seniorů

Proces, který je zaměřen na vzdělávání a výchovu seniorské populace. (Průcha, 2009)

Celoživotní učení a vzdělávání

„Veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů“ (Barták, 2008, str. 12).

2 SÉNIUM

2.1 SENIOR

U nás v české společnosti se užívají známé pojmy jako je senior nebo důchodce, v rodinné společnosti je to dědeček, babička. Můžeme se také setkat i s termínem stařeček, stařenka. Pod těmito pojmy si všichni dovedeme představit danou cílovou skupinu. (Ondráková et al., 2012)

Říčan (2006) nehovoří o pojmu senior, ale hovoří o pojmu senium (stáří). Haškovcová (2010) hovoří o výrazu přestárlí občané.

Termín senior není českého původu. V anglické literatuře se setkáme se spojením older people nebo elderly, který nemá jednoznačný název. Význam může být znamenat i zkušenější, ale i starší. Evropská komise navrhla termín zkušenější. (Haškovcová, 2010)

Šerák (2009) uvádí, že pojem senior byl v minulosti používán pro osoby starší 65 let a nyní se tato hranice posouvá na 65 let. Tento termín je někdy ztotožňován s rolí důchodce.

Podle Štěpánkové (2014) lze seniory rozdělit do tří skupin:

- první - mladí senioři, chodící do práce a jsou zatěžovány každodenní péčí o rodinu,
- druhá - elitní, kteří se věnují volnočasovým aktivitám a chodí na Univerzitu třetího věku,
- třetí - bezejmenné šedé masy, které jsou spojovány s návratem sociálních jistot.

Uvažovat bychom mohli i o další čtvrté skupině, která je v podstatě neviditelná. Jsou to lidé čtvrtého věku, což je definováno v kontrastu třetího věku. (Štěpánková, et al., 2014)

Abychom mohli jasně vymezit, koho označíme za seniora je důležitý nalezení objektivního faktoru. Ukázalo se, že objektivní faktorem je kalendářní věk, který je přirozený a snadněji statisticky zachytitelný. Ve většině vyspělých státech je věková hranice 65 let. (Ondráková et al., 2012)

2.2 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ

Ve stáří dochází ke změně kognitivních funkcí, ale je důležitá jejich míra odolnosti a jeho zvládnání. Tyto změny kognitivní funkcí nejsou jen biologicky podmíněné, ale jsou také ovlivňované psychicky. (Vágnerová, 2007)

Malíková (2011) uvádí, že období stáří a stárnutí je všeobecně chápáno negativně a s obavami, které vedou až ke strachu ponížení, ztráty lidské důstojnosti a ztráty respektu při nesoběstačnosti. Uvedené obavy nejsou zcela opodstatněné, protože záleží na konkrétním průběhu stárnutí.

Charakteristika stáří je definovaná jako přirozené období lidského života, které se vztahuje k životním obdobím dětství, mládí a době zralosti. (Malíková, 2011)

Stáří definuje Mulpachr (2004) jako pozdní fázi ontogeneze přirozeného průběhu lidského života. Je projevem geneticky podmíněných involučních procesů a je ovlivňován dalšími faktory, které jsou: choroba, životní způsob a životní podmínky. Je spojen i se sociálními změnami (odchod dětí, odchod ze zaměstnání a další jiné sociální role). Všechny tyto změny se navzájem prolínají.

V sociologickém slovníku nalezneme Benešová (2014) stáří jako fázi životního cyklu, která nastává po skončení aktivní ekonomické činnosti a je spojena s duševními a fyzickými změnami. Stáří vnímá jako snížení schopností adaptace, vzrůstající sociální izolaci, ztrátou rodinných příslušníků a přátel.

Stárnutí můžeme chápat jako biologický děj, který probíhá celým životem. Problematikou stárnutí se věnuje biologie stárnutí, která se zajímá o poznání, jak formuje člověka celý komplex biologických jevů a dále na jejich změny v průběhu celého života. Jedná se o imunologické změny, změny funkce brzlíku a dále i o vyčerpání buněčného systému. Hovoříme-li o stáří a stárnutí, tak biologové hovoří o biologickém věku člověka. Můžeme si setkat i s termínem chronologického věku, který je podle věku kalendáře, dále s termínem psychologického věku. (Křivohlavý, 2011)

V odborné literatuře se definice stáří liší. Autoři definují rozdílná členění.

Křivohlavý (2011, str. 18) rozděluje stádia života na čtyři základní etapy, fáze, stupně, stadia:

- První fáze života: mládí – od narození do dosažení dospělosti zhruba (0-30 let).

- Druhá fáze života: střední věk - doba dospělosti (30-65 let).
- Třetí fáze života: život v době důchodu (bez ohledu na to, zda daný člověk důchod dostává či ne: (65-85 let).
- Čtvrtá fáze života – příprava na odchod (exit), odchod (85 let a více). O lidech v tomto věku se říká, že jsou dlouhověcí.

Křivohlavý (2011) uvádí dělení celého lidského věku na 12 fází. U poslední fáze života přiděluje stáří – senium – od 65 let. Do fáze stárnutí zařadil tzv. presenium, které znamená věk předcházející stáří. U 11 fáze uvádí věk (od 48-65 let). Ve 12 fázi uvádí tzv. vysoký věk (od 80 let a výše).

Šerák (2009, str. 183) uvádí dělení seniorského věku:

- rané stáří (60-74 let, mladí senioři),
- vlastní stáří (75-89 let, staří senioři),
- dlouhověkost (90 a více let, velmi staří senioři).

Vágnerová (2007) definuje dělení na období raného stáří 60-75 let a na období pravého stáří 74 více let. Tyto období se projevují přijetím života jako celku s určitým smyslem. Hlavním cílem v dosažení integrity je přijetí svého života, ohodnocení života pozitivně a harmonizace všech rolí, které získal ve všech vývojových stádiích.

Podle Špatenkové, Smékalové (2015) Světová zdravotnická organizace (WHO) dělí stáří na:

- 45-59 let jako střední věk,
- 60-74 let jako vyšší neboli starší věk,
- 75-89 let jako pravé stáří, sénium,
- 90 a více let jako dlouhověkost.

Špatenková, Smékalová (2015, str. 49) uvádí, že se stáří dá různě klasifikovat a různě členit. Bernice L. Neugartenová zavedla pojmy mladí senioři a staří senioři a z jejího pojetí odvozuje členění stáří takto:

- 65-74 let: mladí senioři (young old) – témata penzionování, volného času, aktivit, seberealizace.

- 75-84 let: staří senioři (old old) – témata adaptace, tolerance zátěže, specifického stonání, osamělosti.
- 85 a více let: velmi staří senioři (very old old) – problematika soběstačnosti a zabezpečení.

2.3 ZMĚNY VE STÁŘÍ

Změny můžeme rozdělit podle tří základních oblastí – fyzické, psychické, socioekonomické, které jsou vzájemně propojené a přirozené.

Fyzické změny: v seniorském věku se objevují choroby kardiovaskulárního systému, páteře, kloubů, ale také i problémy se smyslovými receptory. U fyzicky neaktivních seniorů se objevuje zhoršení zdravotního stavu. Fyzická proměna je i vizuální a to šedivé vlasy a vrásky. Někdo může nést hůře vizuální změny než zdravotní stav. Genetické dispozice a exogenní faktory zde hrají také svojí roli. Nejvýraznější změny jsou fyzické a i u smyslových orgánů. U zraku je to zhoršení akomodace, ztráta zrakové ostrosti, zhoršení vnímání barev, zmenšení zorného pole a jiné. U sluchu je to nedoslýchavost, zhoršení vnímání zvuku a zhoršení v oblasti percepce řeči. Ostatní smysly nejsou tak výrazné. (Ondráková et al., 2012)

Biologické změny: Na fyziologické úrovni probíhá biologické stárnutí. Mezi tyto změny patří tělesné tkáně a orgány. U každého jedince neprobíhají stejně. Determinantem jsou genetické dispozice a životní styl. Rozlišujeme tři typy funkčních změn. Značí se zpomalením většiny funkcí, kdy dochází ke zpomalení a oslabení dřívějších funkcí a poklesem biologických adaptačních mechanismů, dále při reakci na zátěžovou situaci dochází k vyčerpání buněčných rezerv, úbytku funkcí na molekulární, systémové, tkáňové úrovni. Dochází ke změnám pohybového systému, kardiopulmonálního systému, trávicího systému, vylučovacího systému, k poklesu pohlavní činnosti, kožního systému, nervového systému, smyslových orgánů. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

Psychické změny: v procesu stárnutí se jedná o úbytek mozkové tkáně, který se přirozeně projeví i v oblasti psychické. Dochází zde také i ke změně kognitivních funkcí, které se vystihují výraz zpomalení. K vykonání nějakého úkolu potřebují senioři více času, ale za to je daný úkol odveden precizně. Při zpracování

informací je delší reakční doba. Dochází zde také k poruše v oblasti pozornosti, s pamětí, s uchováním nových informací. (Ondráková et al., 2012)

Psychosociální změny: na začátku etapy stáří a i v jeho průběhu dochází ke změnám, které se týkají prožívání a chování seniora a jeho postavení ve společnosti. Změny psychiky se projevují v poznávacích schopnostech (pozornost, vnímání, představy, paměť, myšlení), dochází zde i ke snížení schopnosti adaptace na nové životní situace, které vyvolávají strachy, úzkosti a nejistoty. Ty mohou vést k izolaci doma a nesetkáváním se s druhými lidmi. S přibývajícím věkem přibývají chronická onemocnění, která zhoršují soběstačnost, změnu sociálních rolí, které ovlivňují účast na společenském životě, sociální izolaci, ztrátu své identity. Změny se projevují i v oblasti citového života, kdy se senior stává citově zranitelnější a potřebuje náklonnost a pozornost. Ve vyšším věku dochází ke změně psychomotorického tempa, které vedou ke zpomalení pohybů při chůzi. Na zvládnání běžných situací je potřeba více času. Tímto se stávají senioři opatrnější, důslednější, trpělivější a systematictější. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

Socioekonomické změny: tyto změny jsou také součástí seniorského věku a jsou spojeny se změnami psychickými i fyzickými. Senioři jsou ve skupině ohrožených obyvatel, kterým hrozí sociální exkluze a relativní chudoba. Změny se týkají především odchodu do starobního důchodu. Tyto změny si zpočátku nepřipouští, ale značným způsobem snižují kvalitu života. Na jedné straně odchodem do starobního důchodu omezen kontakt s bývalými spolupracovníky, nový režim dne, odchod vlastních dětí. Tím se mění sociální status. Na straně druhé je snížení finančních příjmů, pokud se stane starobní důchod jediným příjmem. (Ondráková et al., 2012)

Některé involuční změny mají počátek před dosažením seniorského věku.

Vágnerová (2007) uvádí, že proces adaptace na vlastní tělesné stárnutí lze rozdělit na fáze:

- Fáze prvních signálů stárnutí – kdy si člověk uvědomí nějaké změny, ale pokud jej nikterak netrápí, nepřikládá jim velký význam a popírá je.
- Fáze smlouvání - člověk si připouští, že stárne, svůj věk ani nepopírá, ale posiluje v sobě vědomí, že má dobrou tělesnou kondici a srovnává se se svými vrstevníky.

- Fáze přijetí reality tělesného úpadku – kdy se jedinec smiřuje a učí s ní žít.

2.4 SCHOPNOST UČENÍ VE STÁŘÍ

Pro starší lidi má obrovský význam jejich životní příběh, ze kterého čerpají přítomnost a zároveň se i opírají o svou budoucnost. Starší lidé mají upevněné stereotypy, které nechtějí často měnit. Někteří se brání získávání nových vědomostí a zapojení do současného moderního života, vzpomínají na staré zlaté časy. Může se stát, že své prožitky vydávají za praktickou životní zkušenost. To může vést u starého člověka k nedůvěře k okolí a odlišnému náhledu na přijímání nových informací. Moderní přístup usiluje, aby senior plánoval různé aktivity až do vysokého stáří. My ostatní musíme u něj hledat správné motivační páky, aby chtěl rozvíjet svůj rozvoj. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

Proces učení ve stáří se liší od učení v jiném věku. Učivo se obtížně osvojuje, pokud nemá logickou strukturu. Přestává fungovat krátkodobá paměť a dlouhodobá paměť ukládá výběrově. Je nutné se zaměřit na paměť logicko-smyslovou, protože u mechanické paměti dochází ke zhoršení. Přebývá také dřívější model osvojování poznatků memorováním. Ve stáří je potřeba více času na procvičování a upevňování nového. Snížení výkonu nezpůsobuje neschopnost starého člověka učit se, ale je zde nejistota, zda činnost zvládne. Senioři se cítí být ohrožení pocitu profesionální zdatnosti, protože jejich získané celoživotní pracovní dovednosti v některých oborech nelze využít. Důležité je využít jejich struktury pohybových vzorců, které znají z dřívější profese a pohyb rozfázovat. Dávat stručné pokyny a tím dosáhnout zdokonalení jejich dovedností, které můžou využít v pracovních činnostech (ovládání počítačů a mobilních telefonů atd.). Pochvala a zdravá soutěživost je důležitá. Vhodné je do výuky začlenit více přestávek a výuku nepřesouvat do večerních hodin.

Zásady při vzdělávání seniorů:

- Pro pochopení nového potřebuje starší člověk vlastní tempo a svůj způsob.
- Přehledné a názorné písemné informace.
- Množství informací je potřeba rozdělit na několik částí, protože senior nezvládne přijmout najednou tolik informací.

- Při výuce je potřeba objevit jejich schopnosti, opírat se o jejich možnosti a dovednosti.
- Vyjadřování by mělo být pomalé a srozumitelné s dotazováním na porozumění.
- Při nácviu nových pomůcek je nutné opakovat jednotlivé kroky a zároveň dbát na to, aby si je senior zkoušel. Tím je možné odnaučit chyby v prvopočátcích. Každý krok, který má svůj význam, je třeba pořádně objasnit, tak aby jednotlivé úkoly na sebe navazovaly.
- Nedávat seniorovi příliš mnoho úkolů najednou.
- Nemůžeme chtít po starém člověku, aby se učil nazpaměť. Nutné je naučené vědomosti opakováním ukládat do dlouhodobé paměti.
- Starší člověk potřebuje ocenění za svou snahu a píli.

Správně zvolený přístup umožní, že senior sám v sobě objeví nové schopnosti. Ale hlavně přesvědčení, že nikdy není pozdě něco dokázat. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

2.5 POSTAVENÍ SENIORŮ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI

O svém stárnutí nepřemýšlíme, dokud se nás to netýká. Mladší generace se vůbec nezajímá o stárnutí navzdory velké informovanost o stárnutí světové populaci. Je proto potřeba se touto situací více zabývat. Člověk se o stáří nestará, protože se domnívá, že na ekonomická a faktická politická rozhodnutí nemá žádný vliv. (Haškovcová, 2010)

Česká populace stárne, protože počet ekonomicky aktivních obyvatel se snižuje a vrůstá počet osob starších 65 let. V ČR přihlížejí k ekonomickým možnostem, které vycházejí z Národního akčního plánu, který podporuje pozitivní stárnutí. Cílem Národního plánu pro ČR je zdraví, celoživotní učení, ale hlavně aktivizace seniorů. Důležité je posilovat aktivitu seniorů, kteří se postupujícím demografickým vývojem stávají heterogenní skupinou. (Štěpánková, et al., 2014)

Koncept aktivního stárnutí můžeme chápat jako řešení nejen pro společnost, ale také i pro seniory. Je potřeba se i nadále věnovat aktivitám, vzděláváním a zapojením do pracovního procesu. Záleží také na podpoře veřejných činitelů a politiků.

V neposlední řadě záleží i na samotných seniorech, proto koncept aktivního stárnutí se snaží o integraci seniorů do společnosti. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Pro seniory a stárnutí populace zřídila vláda ČR v roce 2006 Radu vlády pro seniory, která má za úkol vykonávat funkci poradního a iniciativního orgánu. Mezi její priority považuje zlepšení funkčního zdraví seniorů, zabránění diskriminace na základě věku a zvyšování podvědomí lidí o stárnutí a stáří. V neposlední řadě ochranu seniorů v rizikových situacích. (Malíková, 2011)

2.6 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

V současné době stárnutí populace narůstá a bude narůstat. Tato skutečnost přináší potřebu se nad touto situací zabývat, ale také přizpůsobovat, protože počet starých osob se brzy zvýší. Musíme také počítat s prodlužováním střední délky života, kdy poměr mezi staršími a pracujícími je se mění jinak, než tomu bylo dříve. Podle zpracovaného demografického vývoje, který zpracoval Český statistický úřad je projekce v roce 2030 tvořena u lidí nad 65 let věku 22,8 % populace. V roce 2050 by mělo být až 31,3 % populace. Prognózy pro Českou republiku se odhadují v roce 2050 asi na půl milionu občanů, kteří budou ve věku nad 85 let. (Malíková, 2011)

Senioři v ČR tvoří 18,4 % (1,88 milionu) populace. Podle prognóz se ukazuje, že za 30 let bude každý třetí obyvatel v seniorském věku. Zdvojnásobí se počet seniorů a poklesne poměrné zastoupení dětí. Silné poválečné ročníky, které začnou pokračovat seniorskou věkovou hranicí, budou mít na toto vliv.

Demografický vývoj struktury obyvatelstva v ČR se neliší od ostatních vyspělých zemí. V poválečných letech v Evropě a v Americe byl menší podíl seniorů. Hlavním důsledkem zde byla světová válka a celková struktura zaměstnanosti, která se projevila vysokou úmrtností. U dětí se klesající natalita nevykompenzovala ani populačními explozemi baby boomy. V tomto období byl vysoký počet aktivních osob v dospělosti. Situace se však v posledních letech mění. Je zde úbytek jedinců ve středním věku a naopak zvýšení počtu seniorů.

V Evropě by senioři v roce 2050 měli tvořit 53 % populace. V dnešní době dochází k prodlužování průměrného věku obyvatel a snížení počtu narozených dětí. Stárnutí společnosti bude v budoucnu znamenat závažný sociální a ekonomický problém. (Šerák, 2009)

3 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Vliv společenských změn ovlivňuje postoje všech generací. Přinášejí změny životních podmínek a to např. v zaměstnání, bydlení, ale také ztráty sociálních jistot. Vzdělávání seniorům může pomoci v hledání nových jistot a smyslu života. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

Benešová (2014) uvádí ve vzdělávání seniorů významný i rok 2012. Tento rok se stal Evropským rokem aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity, což znamenalo celoevropskou aktivitu, která měla za cíl ukázat, jakou nenahraditelnou úlohu hrají starší lidé v naší společnosti. Je tedy zjevné, že i přes sociální a zdravotní problémy seniori mohou žít aktivní a nezávislý život.

Seniory vnímáme na jedné straně jako stejnorodou skupinu a na straně druhé jako značně rozdílnou. Vzniká zde potřeba nabídnout seniorům širokou škálu vzdělávacích a volnočasových možností. Některé hlavní rysy vzdělávání seniorů můžeme převzít ze zájmového vzdělávání, ve kterém se jedná o dobrovolnost, zaměření na satisfakci vlastních potřeb a volný čas. Zužování vzdělávání jen na zájmové vzdělávání je nesprávné, protože odchodem do penze je potřeba se také orientovat na nové potřeby. (Benešová, 2014)

Součástí andragogiky, vědy o vzdělávání a výchově dospělosti vznikla v padesátých letech vědní disciplína gerontopedagogika (gerontogogika). V užším slova smyslu se gerontopedagogika zabývá výchovou a vzdělávání seniorů ve stáří a také ke stáří. Snahou této nové vědní disciplíny je hledání cesty, jak připravit člověka na poslední etapu života, navrátit důstojnost stáří a vymezení úloh ve stáří. V širším slova smyslu se gerontopedagogika dá prezentovat jako teoreticko-empirická disciplína, která je zaměřena na pomoc, podporu a péči seniorů. Posláním je pomoci najít zodpovědnost za svůj život a v postmoderní době vymezení role stáří. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

3.1 HISTORIE

Vzděláváním seniorů se v ČR věnuje široká škála různých institucí, nadací, spolků. Mezi nejznámější patří Univerzity třetího věku (U3V). Pod tímto názvem můžeme zahrnout veškerou nabídku vzdělávacích akcí, které jsou pořádány vysokými školami a fakultami. Určeny jsou seniorům s maturitou, ukončení jejich výdělečných činností,

ale také i pro invalidní občany. Forma vzdělávání nemá komerční ráz. Studijní poplatky jsou zde spíše symbolické hodnoty v řádu stokorun. To však neplatí u některých oborů, kde částky mohou být několikanásobně vyšší. První instituce založil prof. Pierre Vellas v Toulouse ve Francii v roce 1973. Na území tehdejšího Československa od roku 1986 začaly vznikat U3V při Univerzitě Palackého v Olomouci, při Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Zajímavé je, že se první naše U3V formovaly ve zdravotní sféře (Šerák, 2009). V říjnu 1986 byl otevřen na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství UK první monotematický obor Biologie člověka profesorem Pacovským (Klevetová, Dlabalová, 2008). Dnes se nabídka studijních oblastí rozšířila na vysoké školy. Účast na přednáškách je od pěti do sta zájemců. Veliký zájem je o kurzy zaměřené na psychologii, na medicínské otázky, dějiny umění, ale také i práci s výpočetní technikou. U3V dala možnost vzniku seniorských družstev. Seniorští studenti získají nejen nové vědomosti a zkušenosti, ale také mají možnost se seznámit s novými lidmi a navázání přátelství. (Šerák, 2009)

Vzhledem k tomu, že v roce 1987/8 nebylo možné nástupu všech zájemců na U3V, založila Dana Steinlová kurz s názvem nulťák s úředním názvem Přípravný kurz pro studium na U3V. Toto studium sloužilo pro zájemce lékařských fakult, kteří nebyli přijati z důvodu znalostí nebo z politických důvodů. Pracovali jako zřízenci a měli možnost navštěvovat odborné přednášky. Obsahem výuky byly otázky z přijímacích testů na lékařské fakulty. Tento nulťák byl roční pobyt v zaměstnání. Seniorský nulťák získal veliké obliby hlavně z hlediska pestrých cyklů přednášek z různých oborů, ale také se stal oblíbeným setkáváním seniorů. V roce 1993 se tzv. pražský nulťák přeměnil na Univerzitu volného času. (Haškovcová, 2010)

Významnou aktivitou pro seniory jsou Univerzity volného času, které jsou na rozdíl od univerzit třetího věku mezigenerační a se silnou sociální orientací. Univerzity volného času jsou flexibilní a většinou samofinancované. Organizují je soukromé agentury, knihovny, domovy důchodců (Klevetová, Dlabalová, 2008). U nás byla založená první a zároveň největší roku 1993 v Praze. O tento unikátní projekt systematického zájmového vzdělávání v oborech je veliký zájem, ale ne každý měl možnost ho vystudovat profesně. Mezi návštěvníky jsou nejen osoby v seniorském věku, ale také studenti, ženy na mateřské dovolené. Pro zájemce nejsou žádné přijímací

zkoušky a není zde ani formální ověření znalostí. Zájemci neobdrží potvrzení ani osvědčení ze studia. (Šerák, 2009)

V Akademii třetího věku jde o jednorázové a krátkodobé akce hlavně socio-kulturního charakteru, ale také činnosti kulturně-osvětového charakteru a vzdělávání na všeobecně přístupné úrovni buď na aktuální témata anebo akce dle zájmu. Většinou je organizátorem Červený kříž. Možnosti studia mohou využívat všichni, kteří se chtějí něčemu novému naučit a rozvíjet své zájmy. V neposlední řadě je seznámení s podobně zaměřenými lidmi. Můžeme to nazvat i jako zájmové semestrální studium určené seniorům, kteří věnují svůj volný čas na vzdělávání. (Vzdělávání seniorů, 2018)

Další jsou Kluby třetího věku, kde se jedná o dobrovolná seskupení starších občanů, kteří mají za cíl společné trávení volného času. Kluby jsou různě odborně zaměřené. Časté aktivity jsou i jednorázové vzdělávací akce podle zájmu. Je určen pro nejstarší generace, tj. generace třetího věku, ale není to klub důchodců a ani seniorů. (Vzdělávání seniorů, 2018)

3.2 METODY VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Z obecného pohledu můžeme metodu označit jako nějaký postup vedoucí k cíli. Z pohledu didaktické metody definujeme v užším pohledu jako konkrétní postup, dle kterého se vzdělavatel orientuje při výuce. Z širšího pojetí se jedná o postup naplňování cílů za pomoci optimálního zvládnutí vzdělávání. (Benešová, 2014)

Metody vzdělávání jsou způsoby zprostředkování učiva čili cesta vedoucí k cíli. Výběr metod se odvozuje od základních didaktických kategorií, kdy velkou roli hraje obsah učiva a učební možnosti seniorů, ale také vyučovací možnosti lektora. Klasifikace metod je rozmanitá a dělena podle různých kritérií. V obecném smyslu slova je můžeme rozlišit do tří skupin metod:

- tradiční
- aktivizační
- kreativní

Dělení tradičních metod je různé u jiných autorů, kteří dělí metody na názorně-demonstrační a dovednostně-praktické, slovní a metody aktivizační. (Špatenkova, Smékalová, 2015)

Benešová (2014, str. 101) uvádí dělení metod na:

- monologické – pro početnější množství účastníků (přednášky, výklad),
- dialogické (diskusní), při kterých je potřeba komunikovat (někdy s menší ochotou projevu staršího člověka ve větším kolektivu),
- problémové – zaměřené na osvojení, analýzu konkrétní situace při simulaci, naučení se hodnotovým soudům, výcvik řešení vybraného problému, pozorování a rozšíření podstatného apod.
- výcvikové – v motorických a senzomotorických činnostech

Podle Hladílka (2004) je dělení metod vymezeno na metody slovní, praktické, názorně demonstrační, sdělovací, problémové, výzkumné a badatelské. Ve vzdělávacím procesu je definuje jako metody motivační, expoziční, fixační, aplikační a diagnostické. Benešová (2014) uvádí, že neexistuje žádná správná nebo univerzální metoda, protože každá z metod má své zápory a klady a je nejvhodnější kombinovat různé metody.

3.3 MOTIVACE KE VZDĚLÁVÁNÍ

Z hlediska psychologického je motivace označena jako příčina určitého chování, při které dochází k zahájení chování jedince. Motivace nám může udávat určitý směr a cíl. U seniorů je motivace velmi důležitá, protože může ovlivnit vstup do vzdělávacího procesu, setrvání nebo ukončení v něm. V důsledku nevyvíjení tlaku na zvyšování kvalifikace u seniorů je vnější motivace minimální. Za to veliký význam má motivace vnitřní, která vychází z vlastních pohnutek jedince, proto je velmi důležité seniora podporovat v setrvání a i v dalším zapojení do vzdělávacího procesu. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Petřková (2006) uvádí, že senioři tvoří skupinu lidí různého věku, různého vzdělání a také společenského postavení. Jedinou spojitostí mezi účastníky je účast na vzdělávací aktivitě.

Motivy jsou u starších lidí velmi rozmanité. Motivy pro další vzdělávání mohou být v udržení sociálních a psychických aktivit, udržování soběstačnosti a sociální integraci. Dalším motivem je snížení pocitu osamocení a naplnění osobních zájmů. Důležité je však i projevení zájmu o obor vybraný z minulosti, kterému se jedinec z různých důvodů nemohl věnovat. (Šerák, 2009)

Motivace u dospělých má veliký význam, ale u vybraných skupin je odlišná. Odlišnost může způsobit: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, životní okolnosti, rodinný stav, socioekonomický status a jiné. (Benešová, 2014)

Motivačním prvkem ve vzdělávání může být koníček, poznání a zájem. Seniori touží po sociálním kontaktu a snaze nalézt smysl života. Dalším motivem je udržování vlastních sil a zvládnání psychických, sociálních a tělesných změn. (Beneš, 2014)

3.4 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

V současnosti se rozvinula seniorská etapa celoživotního vzdělávání na tyto stupně:

1. Všeobecné seniorské vzdělávání, které má neprofesní charakter. Její zaměření spočívá především na výuku z oblasti informatiky, jazyků a cvičení paměti. V převaze je touha po rozšíření obzoru a sociálním kontaktu.
2. Inovace odborných znalostí a dovedností je zaměřena na udržení kvalifikace a také na rozvoj. Hlavním cílem je dosáhnouti reaktivizace seniorů a udržení jejich soběstačnosti co nejdéle. Dále jim umožnit zapojení do života společnosti. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

Ve vyspělých zemích západního světa je stále mnoho lidí, kteří žijí v prostředí, které je založené nejen na získávání znalostí, ale i na distribuci znalostí. Celoživotní učení se tak stává nutností a nekončícím procesem. Učení zde hraje roli kvality života jednotlivých občanů a zároveň se stává i základním elementem života pro celou společnost. Pro celoživotní vzdělávání se stal rok 1970, kdy došlo ke zveřejnění konceptu celoživotního vzdělávání UNESCEM. Celoživotní vzdělávání začalo být chápáno jako doprovodný jev, účinný nástroj proti sociálnímu vyloučení a nezaměstnanosti. V dokumentech renovovaný koncept celoživotního učení měl za cíl dosáhnout ekonomického rozvoje a vyšší zaměstnanosti. (Šerák, 2009)

V diskuzi o celoživotním učení zde výrazně zasáhla EU. Za nejdůležitější můžeme považovat dle Šeráka (2009, str. 15) Memorandum o celoživotním učení (2000), které poukazuje na šest základních idejí, které by měli probíhat v celoživotním učení:

- nové základní dovednosti pro všechny,
- více investic do lidských zdrojů,
- inovace ve vyučování a učení,

- oceňování učení,
- přehodnocení poradenství,
- přiblížení učení domovu.

V dnešní dynamické společnosti by mělo být vzdělávání a učení dynamické, dlouhodobé a také kontinuální. Podle Rabušicové, Rabušice (2008) se ukazuje, že nastává trvalá interakce mezi světy vzdělávání, učení, práce a osobního života. V moderním světě 21. století se tak celoživotní učení stává vlastnostmi života.

V 21. století se problémem v celosvětovém měřítku stává stárnutí populace, což je pro společnost výzvou. Současná demografická situace se promítá do všech oblastí společného života a to i do oblastí vzdělávání. Je zřejmé, že je překonána doména období dětství a mládí, protože se zde objevují požadavky a potřeby celoživotního učení, vzdělávání a to i u vzdělávání seniorů. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Z charakteristiky celoživotního učení vyplývá, že vzdělávání není omezeno jen na určitou fázi života (docházka do školy), ale trvá celý život. Dále se jedná o všechny formy a typy učení. Nejedná se jenom o formální vzdělávání ve vzdělávacích institucích. Příležitost je poskytnuta všem a to i bez ohledu na zájem, nadání, věk, postavení. (Rabušicová, Rabušic, 2008)

3.5 DALŠÍ SENIORSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

U nás po roce 1989 bylo akceptováno získání úplného vysokoškolského vzdělání i ve vyšším věku. V zahraničí tato forma studia je delší dobu. Ukazuje se, že drtivá většina jedinců v seniorském věku si netroufnou na vysokoškolské vzdělání a upřednostňují univerzitu nebo akademii třetího věku. Důležité je, že společnost nabízí možnost vysokoškolského vzdělání a nediskriminuje jedince kvůli věku. V zahraničí nejdříve byla myšlenka segregace, ale později začali praktikovat otevřenou univerzitu, kde byl předpoklad mezigenerační porozumění. V Praze roku 1993 byl uspořádán cyklus přednášek zaměřených na mezigenerační vztahy. Témata přednášek byly koncipovány tak, aby byly atraktivní jak pro studenty, tak pro seniory. Dalším unikátním projektem roku 2004/5 byla zaměřena vzdělávací instituce na prarodiče a vnoučata. Vždy byly organizovány z některých pražských vysokých škol

ve spolupráci s Centrem zdravého stárnutí. Jednalo se o kurzy astronomie, přírodních věd a egyptologie. Na výuku navazovaly i letní tábory s vybranou tematikou. Z uvedených nabídek vyplývá, že seniorské vzdělávání je a také by mělo být pestré. Závěrečné promoce jsou pro seniory nezapomenutelným zážitkem, protože jsou pyšní, že učivo zvládli a hlavně celkově obstáli. (Haškovcová, 2010)

Hlavní příležitostí ke vzdělávání seniorů můžeme také považovat rozšiřování nabídky e-kurzu z domova, které souvisejí s počítačovou gramotností. Je nutno také zdůraznit vyšší míru vzdělávacích aktivit v domovech pro seniory. Senioři, kteří žijí v domovech pro seniory, mají tak možnost navštěvovat ve městech vzdělávací aktivity. V současné době se zapojují i další instituce jako jsou muzea, která nabízejí ve větší míře vzdělávací aktivity pro seniory. Nezbytnou součástí je samozřejmě i snaha motivovat seniory, aby se podíleli na organizaci a realizaci vzdělávacích aktivit. V České republice je existence Národního programu přípravy na stáří. Návrh pro rok 2013-2017 byl připraven pro seniory na rozvoj virtuálních univerzit třetího věku a také na podporu mezigeneračního dialogu. (Ondráková et al., 2012)

Po celém světě se chystá mnoho univerzit a vysokých škol zprostředkovat speciální programy a studijní kurzy. Typické pro vzdělávání seniorů jsou lidové univerzity ve skandinávských a německých zemích. Starší studenti studují i s mladými posluchači. V Německu prostřednictvím lidových univerzit roste počet starších občanů, kteří mají možnost počítačových a internetových kurzů.

V Kanadě a USA se jedná o speciální letní programy s možností různých vzdělávacích obsahů. (Benešová, 2014)

Na Slovensku je obdobná situace jako v ČR. Je zde třináct univerzit třetího věku, kdy studijní programy jsou dvouleté a tříleté, ale i čtyřleté. Spousta univerzit si zachovávají modul úvodního, vstupního jednoletého všeobecného programu. V Polsku je také univerzita třetího věku, ale je organizována podle jiného modelu než v ČR.

V Rakousku je velká podpora integračního modelu vzdělávání, kde senioři studují společně s mladší generací.

V Maďarsku je tato situace jiná. Nejsou zde žádné speciální vzdělávací instituce pro seniory, ale v Budapešti se nachází jakási doba našich univerzit třetího věku.

V Holandsku nabízejí kurzy pro seniory Vyšší vzdělávání pro starší, které je na úrovni univerzit. Jeho délka je v rozmezí pěti až deseti týdnů.

Ve Švýcarsku fungují univerzity pro seniory tzv. Seniorenuniversität, které jsou administrativně spojeny s místními univerzitami, a jedná se o samostatně školské instituce.

Ve Velké Británii také fungují U3V neboli U3A, ale jedná se zde o dobrovolnickou bázi. Nejsou zde žádné zápočty, zkoušky, hodnocení, ale hlavním motem je zde učení pro radost.

Ve Finsku je také fungování univerzit třetího věku, kdy na uchazeče nejsou kladeny žádné požadavky, co se týče věku či dosaženého vzdělání.

V Austrálii funguje 125 univerzit třetího věku, které fungují na dobrovolnosti, a poskytuje vzdělávání za nízké náklady.

Jihoafrická republika nabízí univerzitu třetího věku založenou na dobrovolnosti neziskových organizací.

Vzdělávání seniorů je v zahraničí nastaveno stejně jako v ČR a neposkytuje ucelené vysokoškolské vzdělávání a ani nenabízí seniorům získat akademický titul. Seniori za vzdělání získají certifikáty anebo potvrzení o absolvování vzdělávacího programu. (Špatenková, Smékalová, 2015)

3.6 VÝZNAM VZDĚLÁVÁNÍ

V psychologických výzkumech se ukázalo, že v procesu stárnutí narůstá tendence kladení většího významu na vnitřní smysl činností. To se projevuje potřebou vzdělávat se. Může vyvolat potřebu kompenzovat pokles své výkonnosti, kompenzovat své celoživotní zaměření dané zaměstnáním a potřebou zvýšení prestiže v rodině a okolí. Každý projekt pro seniory je třeba koncipovat s ohledem k danému věku.

- příprava na důchod
- začínající důchod
- starší lidé
- staří lidé

Respektování věkové kategorií je velmi důležité. Je proto důležité přihlížet na to, že s narůstajícím věkem roste zatížení organismu jak biologické, tak i psychologické. (Vzdělávání seniorů, 2018)

O významu a souvislosti vzdělávání seniorů můžeme hovořit o vyšší kvalitě života, ale také i o zachování intelektových sil. Při plánování přípravy aktivit by neměla být opomenuta oblast zájmového vzdělávání. I když nové informace např. o Karlu IV. v praxi nevyužijeme, ale pro jedince se může zájem jevit jako smysluplně strávený čas. (Ondráková et al., 2012)

Podle Livečky (1979) význam vzdělávání v seniorském věku dělíme na čtyři oblasti:

1. Preventivní – provádět opatření, která pozitivně ovlivní průběh stáří bez duševních a chronických onemocnění.
2. Rehabilitační – věnování pozornosti udržení a posilování duševních a fyzických schopností celoživotně.
3. Posilovací – probudit zájem, naučit se znát své potřeby a umět je plnit, najít si volnočasové aktivity, přijmout svá omezení.
4. Anticipační – najít nový životní styl a připravit se na budoucí změny.

3.7 PŘEKÁŽKY, OMEZENÍ A BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Stejně jako v jiných oblastech i zde můžeme narazit na překážky a omezení ve vzdělávání seniorů. Záleží, co si každý pod tím to pojmem skupina bariér představíme, protože opravdu omezující překážky mohou být různé. Skupina bariér může spočívat i v nepřizpůsobení prostoru pro potřeby seniorů. Dále mohou být bariéry místní, finanční a časové. Nedostatek vzdělávacích aktivit v různých lokalitách jsou bariéry místní. Bariéra finanční znamená ochotu seniorů utratit peníze za své volnočasové aktivity a to je méně než 500 Kč měsíčně. Časové bariéry představují pořádání aktivit v čase, kdy se stmívá a senioři pocítují sníženou bezpečnost své osoby. Ať už máme překážky je dobré je odstranit a snažit se také o změnu stereotypního myšlení lidí. (Ondráková et al., 2012)

Některé bariéry mohou seniory negativně ovlivňovat v průběhu a ve výsledku vzdělávání. Podle úvahy Petřkové (2006) je můžeme rozdělit: situační, informační, psychologické, andragogické a organizační.

Situační – životní situace jedince, kdy může být nedostatek finančních prostředků spojen se vzděláváním.

Informační – senioři nemůžou nebo nejsou schopni si najít informace o příležitostech ke studiu.

Psychologické – může se zde objevit nízká motivace a negativní postoj ke vzdělávání v důsledku špatné zkušenosti z předchozího vzdělávání.

Andragogické – může se zde objevit řada příčin z nedostatku předchozího vzdělávání, charakteru učiva, výuky, hodnocení, zkoušení, nevhodné a nepřiměřené formy vzdělávání, a jiné.

Organizační – záleží na organizační povaze, kdy se jedná o samostatnou nabídku vzdělávání, obsahu, kvality, administrativního zajištění, časového a místního harmonogramu. (Špatenková, Smékalová, 1015)

Podle Šeráka (2009) jsou překážky a omezení seniorů v učení následující: starším lidem zabere více času osvojování nových poznatků, nedostatečně zvládnutá strategie učení, náročnější je i osvojování nestrukturovaných informací, delší přestávky způsobují zhoršení výkonu seniorů, rychlost prezentované látky, psychický a fyzický stav hraje zde velikou roli, motivační síla a stupeň aktivity a dále charakter učební látky.

Předsudky a stereotypy o stáří mohou být velikou překážkou při různých forem vzdělávání. Častým mýtem je představa, že nelze seniora vzdělávat. Bohužel se tímto názorem ztotožňují i někteří senioři, což je škoda. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Možné bariéry mohou být způsobeny i obavou z možného neúspěchu ve vzdělávání. Důvodem může být postoj a úroveň formálního vzdělávání, které bylo nabyto ve škole, ale také zkušenosti z předchozího učení a vzdělávacích aktivit. (Podpora vzdělávání starších osob, 2006)

3.8 GERAGOGIKA

Geragogika je pedagogická disciplína, která vymezuje výchovu ke stáří a ve stáří. Zahrnujeme sem vzdělávání (akademie a univerzita třetího věku), edukaci (zdravotní osvětu, kulturní výchovu, rehabilitaci), péči (poradenství, seberealizaci a volný čas), funkcionální působení (působení prostředí a masmédií). Geragogika se zabývá především starými a staršími lidmi. Její vznik a vývoj byl jakousi reakcí na demografický vývoj. Domníváme se, že první užití termínu geragogika bylo v roce 1952 Ferdinandem Adalbertem Kehrerem. V užším slova smyslu zahrnuje i vědy

o výchově na pedagogiku, andragogiku, geragogiku. V širším slova smyslu se orientuje na promítnutí životní dráhy, péče v různých oblastech staršího člověka. V souvislosti s geragogikou můžeme hovořit o nauce o animaci seniorů, kdy animační působení je záměrné, ale i zároveň nezáměrné. Geragogika se také opírá o jiné vědy než je andragogika a gerontologie a to mezi filozofii, sociologii a psychologii. (Špatenková, Smékalová, 2015)

Na vymezení pojmu geragogika můžeme také použít termín (gerontagogika nebo gerontopedagogika), která je chápána jako teoreticko-empirická disciplína a pedagogická disciplína. Ve které se zabývají edukačními zřeteli ve třetím věku života. Geragogika může také znamenat výchovné působení na staré lidi, celoživotní učení, sebevzdělávání, ale také i na vzdělávání jedinců ve třetím věku života. (Benešová, 2014)

Pojem gerontagogika (geragogika), která se věnuje edukací čili výchovou a vzdělávání seniorů se začíná vyčleňovat z andragogiky (Ondráková et al., 2012). Předmětem geragogiky se považuje vzdělávání tedy edukace seniorů. Edukace je proces vedení a formování člověka na záměrné úrovni. (Špatenková, Smékalová, 2015)

3.9 EDUKACE SENIORŮ

Podle Benešové (2014) je vzdělávání popisováno jako proces, ve kterém se prostřednictvím vzdělávání člověka osvojujeme soustavu poznatků a činností. Zejména interiorizací, což je přijetí zkušeností do psychiky, dále učivem, které přetváří ve vědomosti, návyky a dovednostmi. Vzdělání je uskutečňováno mezi dvěma činiteli. Mezi vzdělavatelem jde o vyučování (lektor, učitel) a mezi vzdělávaným jde o učení (účastník, žák).

Edukaci vymezil Průcha, Veteška (2012) v Andragogickém slovníku, ve kterém definují, že v andragogice edukace obsahuje všechny druhy formálního vzdělávání a neformálního vzdělávání, ale také vzdělávání dospělých. Edukační proces zahrnuje také např. výchovu dětí v rámci rodinného prostředí, rekvalifikační kurzy, zájmovou činnost, lékařskou osvětu. V novodobé pedagogice pojem edukace zaměnil výrazy výchovu a vzdělávání, protože se používali jen na vzdělávání v rámci školy.

Pojem edukace podle Špatenkové, Smékalové (2015) je tedy vhodnější než tradiční výraz výchova a vzdělávání. Oblast edukace seniorů je široká a není tvořena žádným

jednotným, vzájemně provázaným systémem. Může být charakterizována neprofesním všeobecným seniorským vzděláváním. Na jedné straně se může jednat o výuku počítačové gramotnosti, trénování paměti a jiné. Na straně druhé může mít podobu inovace odborných znalostí.

Pro seniory edukační aktivity mohou zahrnovat nejrůznější programy. Od kurzů, které jsou zaměřené na prohlubování či obnovu znalostí a dovedností, podílejí se na zapojení se na trhu práce (profesní vzdělávání), dále do dobrovolnických aktivit až po kurzy, které jsou zaměřené na kultivaci a rozvoj osobnosti účastníků (zájmové vzdělávání).

Vzdělávací aktivity znamenají pro seniory emocionální a sociální význam. Na jedné straně zde jde o vědomosti, ale na straně druhé je zde kontakt s okolním prostředím, lektory, účastníky vzdělávání. Vzděláváním nabývají pocitu získání znalostí a jejich využití a také motivaci pro další vytyčování nových cílů. Uspokojují intelektuální, sociální a emocionální potřeby seniorů, (Špatenková, Smékalová, 2015)

3.10 PROSENIORSKÁ EDUKACE

Přístup edukace je určen generačním skupinám. Chápání vlastního stárnutí je považováno za zákonitý a přirozený proces. Je zaměřena na rodiny seniorů, ale také personálu starajících se o seniory. Programy na míru jsou určeny na pomoc při řešení různých osobních, rodinných a zdravotních problémů. Důležité jsou programy na udržení soběstačnosti. Cílem proseniorské edukace je dosáhnout mezigeneračního porozumění. (Benešová, 2014)

V ČR nalézáme mezigenerační bariéry, které ve své podstatě způsobují napětí, vznik konfliktů a také nedorozumění. Vzhledem k tomu, že většina jedinců vyrůstala v mnohagenerační rodině, kde docházelo i ke konfrontaci se stářím. Dnešní moderní společnost toto nezná a není tak připravená na problém stáří. Tyto nedostatky způsobují zhoršení vztahů mezi generacemi a vedou k rozpadu tradiční rodiny.

Cílem této edukace je vytvářet pozitivní obraz o seniorech, ale také překonávat negativní stereotypy. Autentické zkušenosti z rodinného prostředí nyní nahrazují edukační aktivity. Vlivem celkového stárnutí obyvatel je předpokladem, že dojde k vytlačení předsudků společnosti a senioři tak budou moci aktivně proniknout do všech oblastí společného života, včetně pracovní oblasti.

Prostřednictvím skupinových aktivit lze dosáhnout stanoveného cíle, kdy se jedinci setkávají s různými věkovými skupinami. Tento model nazýváme integrační model vzdělávání, kdy velký vliv má zde působení masmédií. Aktivity vycházejí z koncepce věkového maistreamingu o kterém se zmíním v kapitole 3.12. (Šerák, 2009)

Cílem proseniorské edukace je zaměření se na prospěch sénia. Dalším cílem je zaměření na společnou podporu, sociální oporu a péči a v neposlední řadě na porozumění mezi generacemi. Edukace je proto důležitá. Nové informace jsou pro seniory prospěšné, protože poskytují možnost volby řešení vlastního života. (Špatenková, Smékalová, 2015)

3.11 PRESENIORSKÁ EDUKACE

Benešová (2014) uvádí tento přístup za skutečnou přípravu na stáří, která je přirozenou součástí života a přeměny životního stylu. Hlavním úkolem je ulehčení adaptace na biologické a psychosociální změny. Začátek této edukace by mělo být 5 let před dosažením důchodového věku.

Východiskem přístupu proseniorské edukace je, že senioři prožívají stáří ovlivněné předcházejícími fázemi života. Čím kvalitněji se jedinci podaří prožít předcházející etapu, tím lépe zvládne každou jednotlivou životní etapu. Nejlepší je začít se seznamováním všech okolností týkajících se stáří a odchodem do důchodu již ve fázi pracovního nasazení. Hlavní aspekty podle Šeráka (2009, str. 192) jsou:

- *zdravotní* (osvojování zásad zdravého životního stylu, prevence chorob, znalost hlavních fyziologických změn způsobených stárnutím a příprava na minimalizaci jejich důsledků);
- *sociální* (příprava na změnu životního stylu způsobenou odchodem do důchodu: hledání možností kvalitního a aktivního neplnění volného času, navázání mimopracovních kontaktů, znalost informačních zdrojů a nabídky aktivit apod.);
- *ekonomické* (vyřešení budoucí finanční situace [např. penzijní, životní, zdravotní pojištění]; vytvoření vhodného materiálního zázemí [pořízení nových domácích spotřebičů nebo dopravního prostředku k minimalizaci budoucích nákladů hrazených z penze]; adekvátní uspořádání bytu, příp. jeho výměny za menší apod.).

Cíle edukačního působení vyjadřujeme heslem ROSA:

R – racionální postoj (pochopení procesu stárnutí a s dostatkem informací),

O – orientace na budoucnost (umět plánovat a těšit se nějaké věci),

S – sociální kontakty (zúčastňovat se společenských aktivit a mít přátele),

A – aktivita (jsou to záliby a koníčky a jiné činnosti).

Jako rizikový faktor je doba, kdy jedinec odchází z pracovního procesu do důchodu. U jedinců dochází ke ztrátě starých jistot a nové jistoty jedinci získávají složitě a hlavně pomalu. Náhlý odchod způsobuje u seniorů silný stres. S vyšším věkem se objevují zdravotní problémy a ztráty osobních schopností. Citelný je pokles jejich příjmů. Dalším problémovým faktorem se stává nadbytek volného času. Ve školní a pracovní době byla doba volna dobou na zotavení, zatímco ve starém věku se tato funkce vytrácí. Zatímco někteří senioři mají pravidelnou činnost, jiní odchodem do důchodu nemají činnost žádnou a tím dochází ke ztrátě životního rytmu. Vzhledem k tomu, že důchodci měli během svého života aktivní činnost, přiklánějí se k aktivnímu využití důchodu. Mohou využívat nabídky speciálních programů, které připravují důchodce jak po stránce psychické, tak i po stránce sociální a zdravotní na přípravu na stáří (Šerák, 2009).

Preseniorská edukace zaměřena na životní styl prezentuje tento styl jako přirozenou součást života jedince a lidské ontogeneze. Měly by zde být programy, které jsou zaměřené na sociální, psychologické a biologické rizika adaptačního selhání. Další programy by měly být zaměřené na přípravu stárnoucího jedince na biologické a psychosociální změny a konkrétní přípravy na stáří. Otevírání nové šance může nastat v případě přijetí vstupu do důchodu a vyrovnáním se s měnícími životními situacemi.

Poslání edukace seniorů a pojetí cílové věkové skupiny se specifickými edukačními potřebami se prosazuje. Nová témata vzdělávacích aktivit spočívají v aktivní péči o starší pracovníky a udržování jejich profesní kvalifikace v podobě zdraví a k age managementu. Na udržování soběstačnosti, neformální pomoc řešení osobních a rodinných problémů zranitelných seniorů jsou zaměřené edukačně-aktivizační,

edukačně-ošetrovatelské a edukačně-rehabilitační programy. (Špatenková, Smékalová, 2015)

3.12 VĚKOVÝ MAINSTREAMING

Aktivita, které jsou speciálně zaměřené na seniory, nabízejí vzdělávací organizace ve velice malé míře. Senioři se zúčastňují různých přednášek nebo výstav, které jsou určené dospělé populaci jako celku. Velkým problémem týkající se nejen skupiny seniorů jsou různé bariéry, které mohou být buď v dopravních prostředcích nebo ve veřejných budovách, kde není bariérový přístup. Tyto omezení by měly být primárně řešeny státem, kraji a obcemi. Nejedná se zde jenom o bezbariérové přístupy, ale také je potřeba řešit matky s kočárky, malými dětmi a osobami, které mají velká zavazadla. V rámci sociální exluze se zde jedná o aktivní zapojení do života společnosti. Vzhledem k finanční a projektové náročnosti se odstraňování překážek koná pomalu. Touto problematikou uvedenou v dokumentech roku 1996 se zabývá Evropská koncepce přístupnosti, která uplatňuje princip univerzitního designu vylučující dělení populace na osoby zdravé a osoby handicapované.

Vzdělávací program je potřeba připravovat s ohledem na různorodost skupiny, protože senioři se odlišují psychikou, fyzickou zdatností a poznávacími schopnosti. Zde hovoříme o věkovém mainstreamingu. Veřejné instituce by měly vycházet z principů rovných příležitostí a v neposlední řadě by měly brát zřetel na pozitivní a negativní dopady dané skupiny. Zde je patrné, že mainstreaming můžeme vnímat i jako politický nástroj sociální inkluze. Hlavní cílem by mělo být zajištění každému svobodu v rozvíjení své osobní schopnosti. V posledních letech se o věkovém mainstreamingu hovoří o nástroji v boji proti diskriminaci a stigmatizaci starších osob. Zájmové vzdělávání by mělo uplatňovat věkový mainstreaming, protože jejich klienti jsou v seniorském věku. (Šerák, 2009)

4 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO KRAJE VYSOČINA A POPIS MOŽNOSTÍ VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V KRAJI VYSOČINA

Ve spolupráci s odborem Sociálních věcí Kraje Vysočina vznikaly kurzy určené uživatelům domovů pro seniory a domovů pro osoby se zdravotním postižením, ale také i pro širokou veřejnost. (Vysoká škola polytechnická, 2016)

V Kraji Vysočina je možno účastnit se kurzu Univerzity třetího věku s názvem Zdravý životní styl. Tento kurz připravuje Kraj Vysočina ve spolupráci s Vysokou školou polytechnickou v Jihlavě. Vzdělávací kurzy se uskutečňují také v Domovech pro seniory ve Velkém Meziříčí a je určen jak pro osoby se zdravotním postižením tak i pro širokou veřejnost. (Kraj Vysočina, 2011)

Vzdělávání seniorů se uskutečňuje i mimo Vysokou školu polytechnickou což je prioritou na Vysočině. Lektoři jezdí i mimo okresní město a své přednášky konají v domovech pro seniory a ve školách. Ke studiu mohou být přijati občané České republiky (starší 50 let). Podmínkou přijetí je podání přihlášky a podmínkou není mít předcházející středoškolské vzdělávání. Forma výuky probíhá formou přednášek, kterou vedou akademičtí pracovníci VŠPJ a významní odborníci.

Semináře a přednášky se uskutečňují ve stanovených termínech a to ve dvou výukových hodinách po 45 minutách, vždy po 14 dnech. Nabídka pro akademický rok 2017/2018 je v těchto městech následující:

- Domov pro seniory Velké Meziříčí - Nauky o planetě Zemi
- Domov pro seniory Pelhřimov – Nauky o planetě Zemi
- Domov pro seniory Třebíč Koutkova – Zdravý životní styl seniorů III.
- Domov pro seniory Havlíčkův Brod – Arteterapie a psychologie pro seniory (pozastavena výuka pro akademický rok 2017/2018). (Kraj Vysočina, 2017)

4.1 JIHLAVA

4.1.1 VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ

Na Vysoké škole polytechnické je Univerzita třetího věku otevřena od března 2005, která nabízí na vysokoškolské úrovni zájemcům vyššího věku zájmové, všeobecné

a neprofesní vzdělávání. Forma vzdělávání seniorů slouží ke zlepšení kvality života seniorů a neslouží ke zvyšování odborné profesní kvalifikace. Absolventi nezískají akademický titul, ale získají potvrzení o absolvování. Nabídka kurzů je velice pestrá. Zájemci mohou vybírat z historie, genealogie – rodopis, tréninku mozku, jazykových kurzů, práci na PC, psychologie a právního minima. Název kurzu je Dějiny a kultury pohledem geografa.

Přednášky a semináře jsou rozděleny na letní (období březen – květen) a zimní semestr (říjen – prosinec). Délka obou semestrů trvá 12 týdnů a to v rozsahu 2 – 3 hodiny týdně. Nutná účast k úspěšnému ukončení ročníku je 60 %. Účastníci studia mají bezplatnou možnost využívat zařízení školy (knihovna, internet, elektronická pošta, počítačová učebna). Minimální počet na otevření programu je 15 osob. Cena kurzu za semestr je 500,- Kč. (Vysoká škola polytechnická, 2016)

4.2 PELHŘIMOV

4.2.1 DOMOV PRO SENIORY

Nabídka kurzu s názvem Nauky o planetě Zemi III. je určena pro veřejnost, uživatele domova pro seniory a pro osoby se zdravotním postižením. Cena kurzu je pro veřejnost 500,- Kč a pro uživatele je zdarma. Termíny výuky probíhají ve stanovených dnech po 2 výukových hodinách po 45 minutách. (Domov pro seniory Pelhřimov, 2016)

4.3 VELKÉ MEZIRÍČÍ

4.3.1 DOMOV PRO SENIORY

V domově pro seniory se uskutečňuje výuka s názvem Nauky o planetě Zemi II. Výuka probíhá formou seminářů, přednášek a cvičení, které jsou vždy po 2 výukových hodinách po 45 minutách. Výuková kapacita je do 28 uchazečů. Je určena i veřejnosti za úhradu 500,- Kč za jeden semestr. Pro uživatele sociálních služeb je výuka zdarma. (Domov pro seniory Velké Meziříčí, 2018)

4.4 HAVLÍČKŮV BROD

Pro akademický rok 2017/2018 nebyla nabídka a výuka byla pozastavena.

PRAKTICKÁ ČÁST

Teoretická část se zabývala vymezením základní pojmů, které se vážou k seniorům a ke vzdělávání. Specifikováno bylo stáří, stárnutí a schopnosti učení ve stáří, postavení seniorů v české společnosti, demografický vývoj. Se stanovenými cíli zde byly zmapovány motivace vzdělávání, možnosti dalšího vzdělávání, překážky a bariéry ve vzdělávání. Z odborných zdrojů bylo definováno celoživotní učení, význam vzdělávání, metody vzdělávání a edukace seniorů. V závěru bakalářské práce byly v teoretické části zmapovány možnosti vzdělávání zkoumaného Kraje Vysočina.

Empirická část je zaměřena na výzkumné šetření, které má za cíl ověřit z jakých důvodů senioři studují na univerzitě třetího věku, co bylo motivací pro další vzdělávání a jaké mají bariéry v dalším vzdělávání. Je zde charakterizovaná metodika výzkumu, sběr dat, výzkumný vzorek, dále jsou stanoveny hypotézy a analýza dat. Následně je popsána analýza získaných dat a potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

5 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Podstatou kvantitativního výzkumu je zkoumání vztahů mezi proměnnými a proč tomu tak je. Kvantitativní šetření začíná cílem a také i výzkumnými otázkami. Záměrem kvantitativního šetření je zaměřením na skupinu lidí, kterou chceme analyzovat.

Aby výzkumník mohl provést šetření, potřebuje znát jasné cíle šetření. Důležité je také propojení mezi cíli šetření a výzkumnými otázkami. Aby mohlo toto propojení vzniknout je potřeba investovat čas. Cíle výzkumu určují celkové cíle a také účel výzkumu.

Výzkumné otázky vycházejí z určených cílů, které dávají konkrétnější a specifitější podobu. Důležitost vymezení výzkumných otázek je stejná jako u vymezení výzkumných cílů. Výzkumné otázky ukazují výzkumníkovi, které data potřebuje k šetření. V kvantitativním šetření je nejčastěji využíván dotazník ke sběru dat. Při plánování dotazníků je třeba zohlednit, co se chceme z dotazníku dozvědět, jaká bude jeho časová délka vyplňování, forma otázek a v neposlední řadě způsob doručení a jeho návratnost. Shromažďování informací dle dotazníku spočívá od určité skupiny lidí nebo vzorku lidí. Ideální typ strategie jak popisují v odborné literatuře je čas, zdroj a dostupnost lidí. Strategie získávání dat kvantitativně zaměřené na vztah mezi proměnnými používá jako nástroj pro sběr dat dotazník, který vyplňují respondenti. Způsob shromažďování dat můžeme silně ovlivnit, ale hlavní determinantou je důvěryhodnost výsledků. (Punch, 2003)

Před samotnou analýzou dat je potřeba dotazník připravit. Jedná se o kontrolu a roztrídění dotazníků, které jsou zaškrtnané s více možnostmi, než bylo uvedeno v otázce, dále vyřazení dotazníků s nevypsanými odpovědi. Cíl analýzy ze získaných dat spočívá v potvrzení nebo vyvrácení hypotéz. Získané data zaznamenáváme do grafů a tabulek a následně hodnotíme slovně.

5.1 CÍLE VÝZKUMU

Cílem mého výzkumu v Bakalářské práci je zjistit, z jakých důvodů senioři studují na univerzitě třetího věku, co bylo motivací pro další vzdělávání a jaké mají bariéry v dalším vzdělávání.

Výzkumné otázky jsou následující: Jaké jsou důvody dalšího vzdělávání seniorů? Jaké motivace a bariéry jsou pro seniory v dalším vzdělávání?

5.2 HYPOTÉZY

Formulace hypotéz byla na základě výzkumných otázek:

Hypotéza č. 1: Hlavním důvodem pro seniory studující na univerzitě třetího věku je potřeba dalšího vzdělávání.

Hypotéza č. 2: Větší část studujících seniorů na univerzitě třetího věku jsou ženy než muži.

Hypotéza č. 3: Pro seniory je největší bariérou snížení výkonnosti smyslů než ostatní z možností bariér.

Hypotéza č. 4: Hlavní motivací pro studium seniorů na univerzitě třetího věku je získání nových vědomostí.

5.3 REALIZACE VÝZKUMU

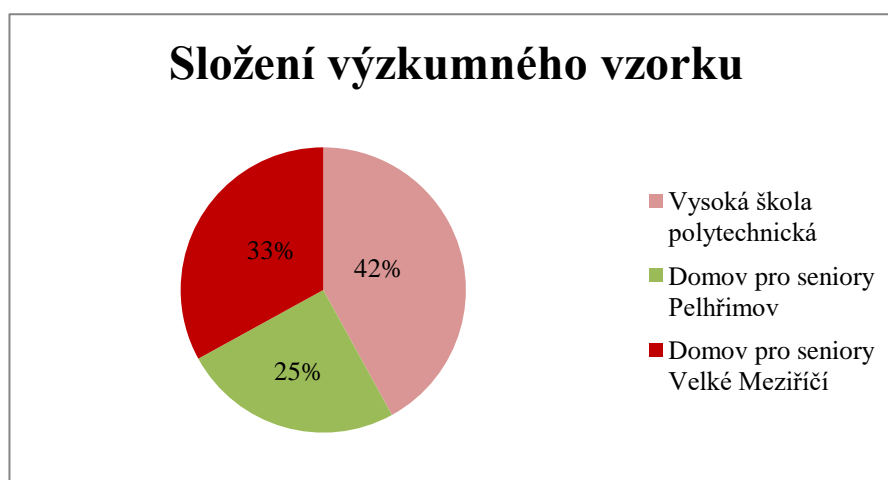
Realizace sběru dat probíhala v období od 4. 4. do 26. 4. 2018 prostřednictvím dotazníků. Osloveno bylo celkem 100 účastníků vzdělávacích kurzů Kraje Vysočina. Sběr dat byl realizován dle časového rozvrhu kurzů a to vždy na místech, kde se realizace kurzů uskutečňovala. Žádný účastník vzdělávacích kurzů neodmítl účast na dotazníkovém šetření a proto konečný stav dotazníkového šetření je 100 respondentů. Všechny sběry dat proběhly s mojí osobní účastí. Všichni respondenti tak měli možnost v případě nejasností se mnou otázku konzultovat. Dotazník byl sestaven z 15 otázek, které byly otevřené, uzavřené a polouzavřené. V otevřených otázkách se mohli respondenti slovně vyjádřit. V uzavřených otázkách měli respondenti na výběr pouze jednu odpověď. Polouzavřené otázky nabízely výběr odpovědí, ale také možnost vypsání vlastní odpovědi. Dotazník je umístěn v příloze č. A.

5.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU RESPONDENTŮ

První dotazníkové šetření probíhalo na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě s názvem Dějiny a kultury pohledem geografa. Další dotazníkové šetření probíhalo

v Domově pro seniory v Pelhřimově s názvem Nauka o planetě Zemi III. a poslední dotazníkové šetření probíhalo v Domově pro seniory ve Velkém Meziříčí s názvem Nauka o planetě Zemi II. Obě tato města nabízejí výuku s názvem Nauka o planetě Zemi. Dotazníky byly vyplněny s mojí osobní účastí. Všichni respondenti a akademičtí pracovníci byli velmi vstřícní. Největší účast při výuce respondentů (graf 1) byla v Jihlavě (42 %). Ve Velkém Meziříčí byla účast při výuce 33 % a nejmenší byla v Pelhřimově (25 %). Přehled účastníků z jednotlivých měst je uveden níže v grafu 1.

Graf 1: Složení výzkumného vzorku

Zdroj: Autorka práce 2018 (vlastní šetření)

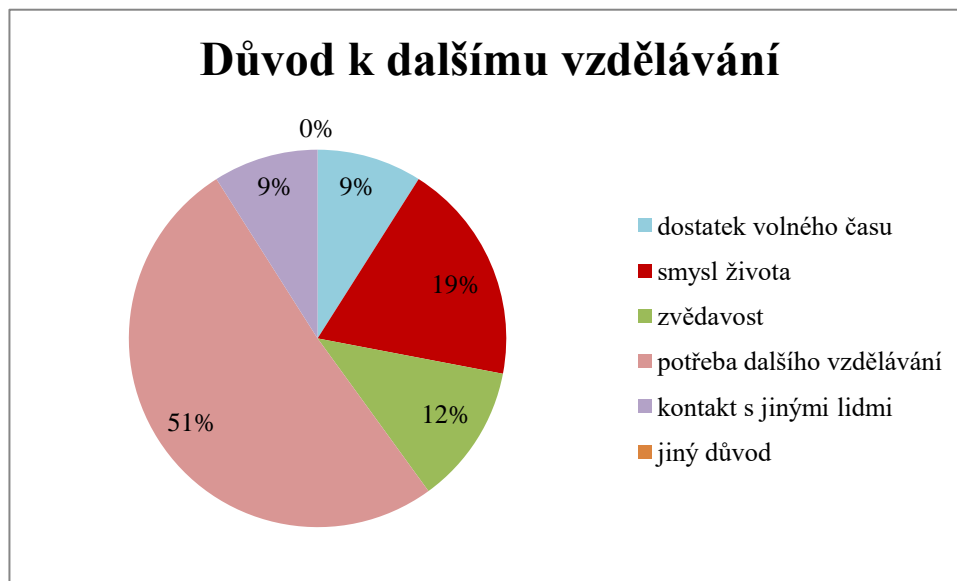
6 VÝSLEDKY VÝZKUM

Následující položky obsahují otázky z dotazníku, které jsou vyhodnoceny slovně a graficky. Pro přehlednost je celá část výsledků výzkum uvedena v procentech.

6.1 JAKÝ BYL VÁŠ DŮVOD K DALŠÍMU VZDĚLÁVÁNÍ?

Odpověď na otázku ohledně důvodu k dalšímu vzdělávání znázorňuje graf 2. Nejvíce dotazovaných respondentů (51 %) uvedlo, že jejich důvodem k dalšímu vzdělávání je potřeba dalšího vzdělávání. Dalším důvodem respondenti (19 %) uvedli smysl života ve stáří. V menší míře respondenti (12 %) uvedli jako důvod jejich dalšího vzdělávání zvědavost. Otázky na dostatek času a kontaktu s jinými lidmi uvedlo 9 % respondentů. Na otázku jiného důvodu neodpověděl nikdo (0 %).

Graf 2: Důvod k dalšímu vzdělávání

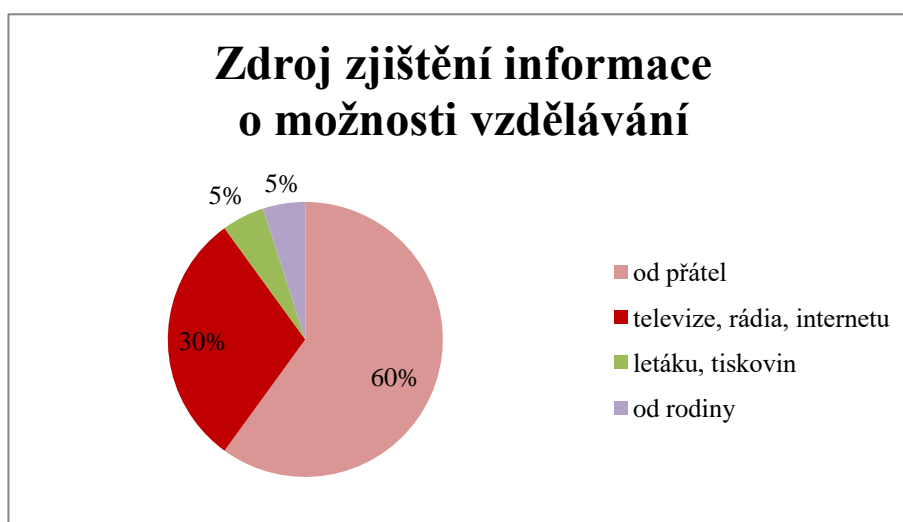

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.2 JAK JSTE SE O MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ DOZVĚDĚLI?

Následující Graf 3 znázorňuje informovanost respondentů o možnosti vzdělávání. Největší zdroj informace o možnosti vzdělávání uvádějí respondenti od přátel (60 %). Další možnost informovanosti uvádějí respondenti z televize, rádia a internetu (30 %). Výběr odpovědi z letáku, tiskovin a od rodiny byla stejná a nejnižší (5 %).

Graf 3: Zdroj informace o možnosti vzdělávání

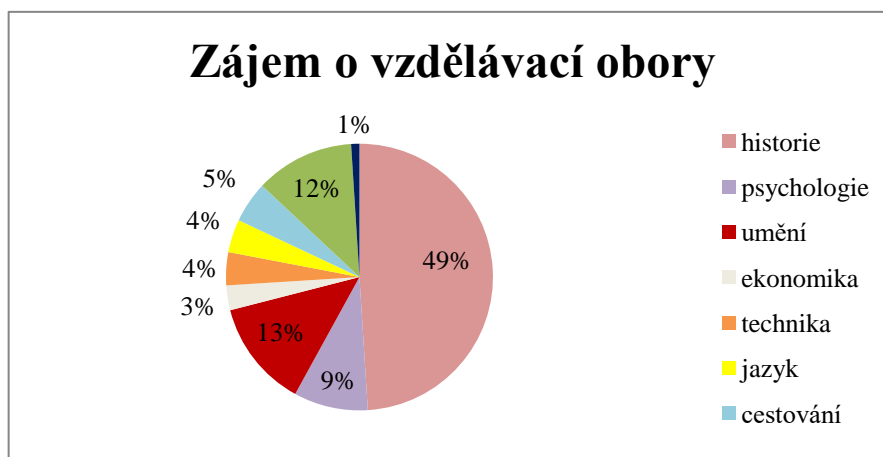

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.3 O KTERÝ Z OBORŮ VZDĚLÁVÁNÍ MÁTE NEJVĚTŠÍ ZÁJEM?

Z dotazníkového šetření podle grafu 4 bylo zjištěno, že největší zájem projevilo 49 % respondentů o obor historie. Dalším vybraným oborem bylo umění, které vybralo 13 % respondentů. Obor zdraví uvedlo 12 % respondentů. Méně vybrané obory byly psychologie (9 %), cestování, které uvedlo 5 % respondentů, obor technika a jazyk 4 % respondentů. Nejmenší zájem uvedlo 3 % respondentů o obor ekonomika. Pouhé 1 % uvedlo jiný zájem o obor, který pro respondenta znamenal celkový přehled.

Graf 4: Zájem o vzdělávací obory

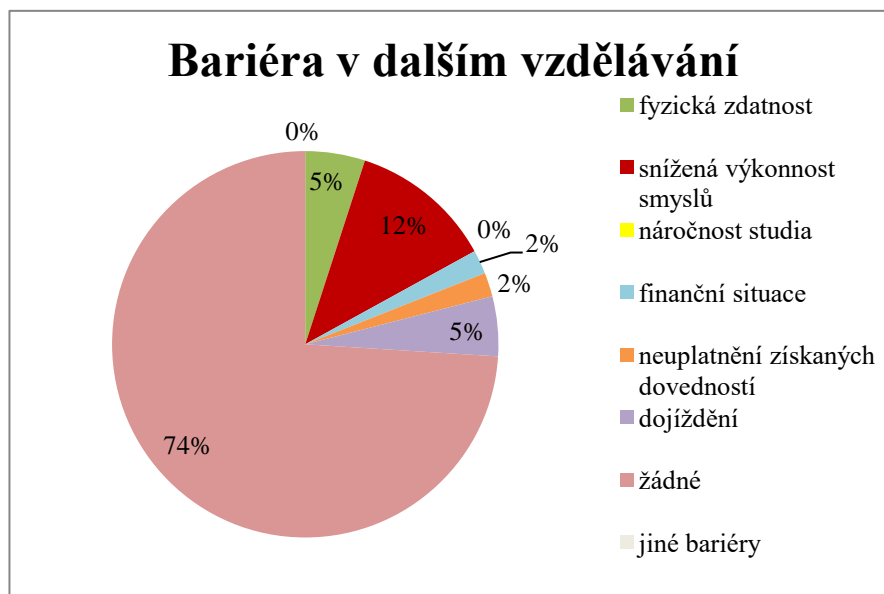

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.4 CO JE PRO VÁS NEJVĚTŠÍ BARIÉROU V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ?

Následující graf 5 nám znázorňuje bariéry v dalším vzdělávání. Nejvíce respondentů (74 %) vybralo z nabízených možností možnost žádné bariéry v dalším vzdělávání. Je tedy zřejmé, že bariéry v dalším vzdělávání respondenti nemají skoro žádné. Další bariéru ve snížení výkonnosti smyslů uvedlo 12 % respondentů. Fyzickou zdatnost a dojíždění jako bariéru uvedlo 5 % respondentů. Finanční situace a neuplatnění bylo zjištěnou u 2 % respondentů. Jiné bariéry respondenti neuvedli (0 %).

Graf 5: Bariéra v dalším vzdělávání

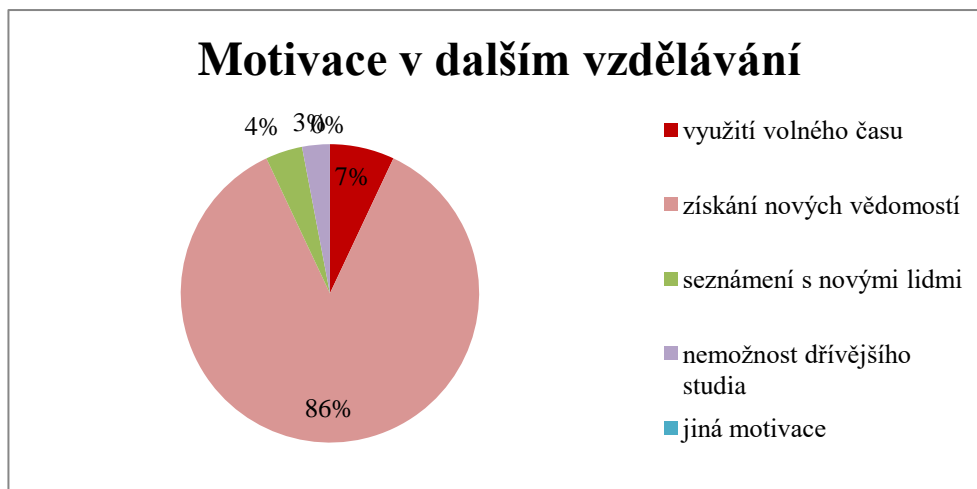

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.5 CO JE PRO VÁS MOTIVACÍ V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ?

Ze 100 respondentů byla motivace v dalším vzdělávání uvedena 86 % respondentů. Využití volného času uvedlo 7 % respondentů. Jako další možnost seznámení s jinými lidmi v dalším vzdělávání uvedlo 4 % respondentů. Nejnižší byla odpověď nemožnosti dřívějšího vzdělávání 3 % respondentů. Jiné možnosti v dalším vzdělávání neuvedl nikdo z respondentů (0 %).

Graf 6: Motivace v dalším vzdělávání

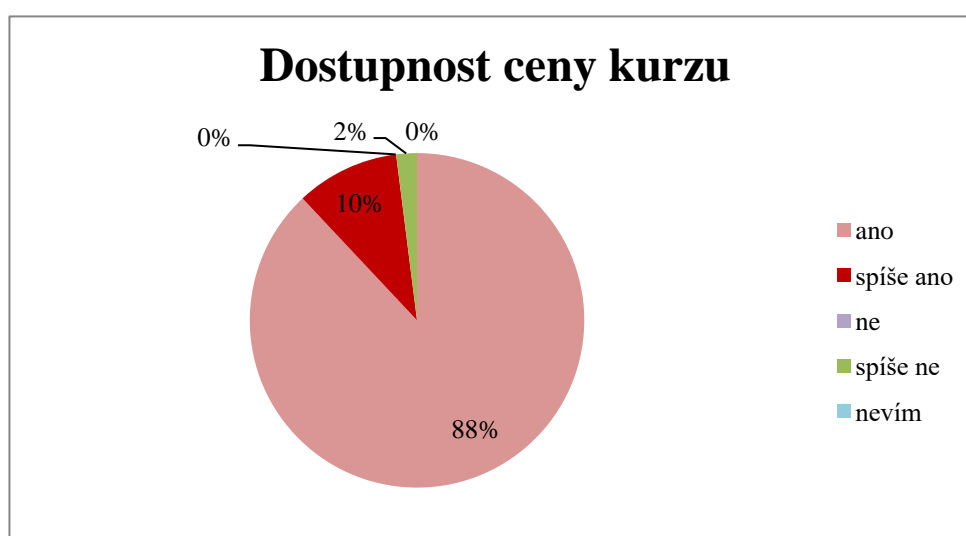

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.6 JSOU PRO VÁS DOSTUPNÉ CENY KURZU, KTERÉ NAVŠTĚVUJETE?

Z grafu 7 je patrné, že pro většinu respondentů (88 %) jsou ceny kurzu dostupné a spíše dostupné ceny jsou jen pro 10 % respondentů. Pouze 2 % respondentů uvádí, že ceny kurzu jsou spíše nedostupné. Nikdo z respondentů (0 %) nevybral odpověď ne a ani nevím.

Graf 7: Dostupnost ceny kurzu

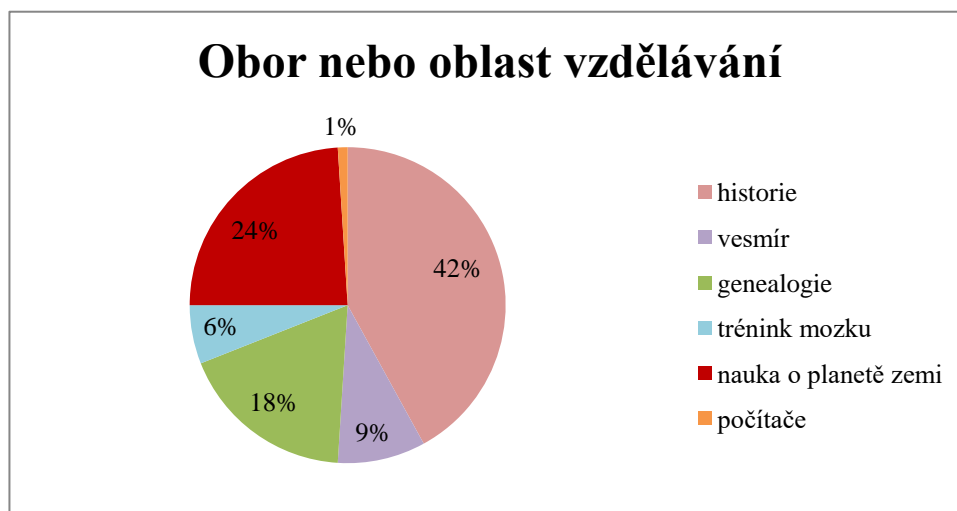

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.7 V JAKÉM OBORU, OBLASTI SE VZDĚLÁVÁTE?

Odpověď na otázku ohledně oborů a oblastí vzdělávání respondentům nabízela možnost vypsání oboru nebo oblasti vzdělávání, ve kterých se dotazovaní vzdělávají. Zvolené obory a oblasti respondentů jsou vždy dány lokalitou, kterou respondenti navštěvují. V teoretické části jak je uvedeno v kapitole 4.1 jsou obory vzdělávání různé. V následujícím grafu 8 je graficky znázorněn obor nebo oblast vzdělávání. Převažující obor, oblast vzdělávání je historie (42 %). Zajímavé je, že největší zájem o obor historie (49 %) byl zvolen i v dotazníkové otázce č. 3 (kapitola 6.3). Další zaměření je na nauku o planetě zemi (24 %) a na genealogii - rodopis (18 %). Obor vesmír studuje 9 %, trénink mozku (6 %). Nejmenší 1 % obsazuje počítačový kurz.

Graf 8: Obor nebo oblast vzdělávání

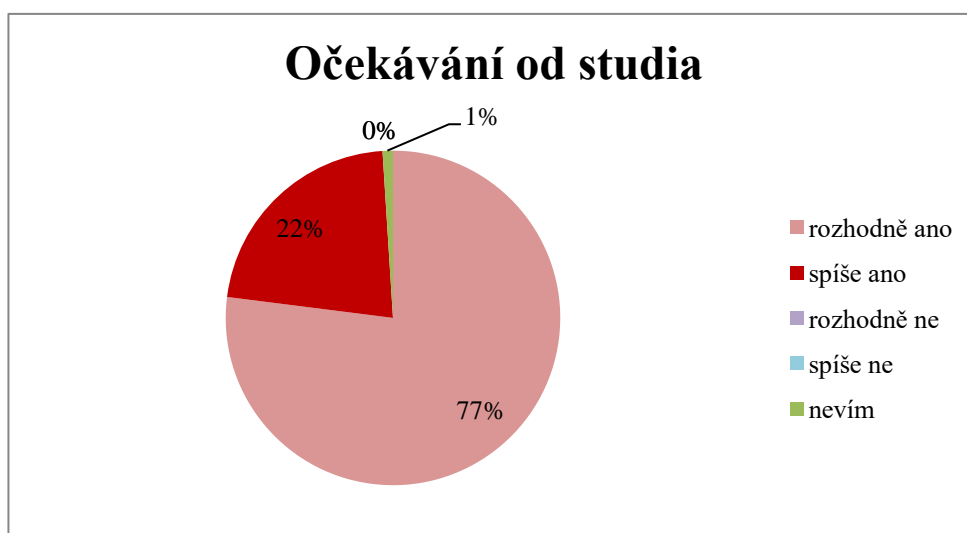

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.8 SPLNILO VÁM TOTO VZDĚLÁVÁNÍ VAŠE OČEKÁVÁNÍ?

Dle níže uvedeného grafu 9 uvedlo 77 % respondentů, že očekávání ze vzdělávání rozhodně splnilo jejich očekávání. 22 % respondentů uvedlo očekávání ze vzdělávání za spíše splněné. Respondent (1 %) uvedl, že neví. Odpověď na spíše ne a ne nevedl žádný z respondentů (0 %). Vzhledem k výsledkům by se dalo hovořit o naprosté spokojenosti ze strany respondentů.

Graf 9: Očekávání od studia

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

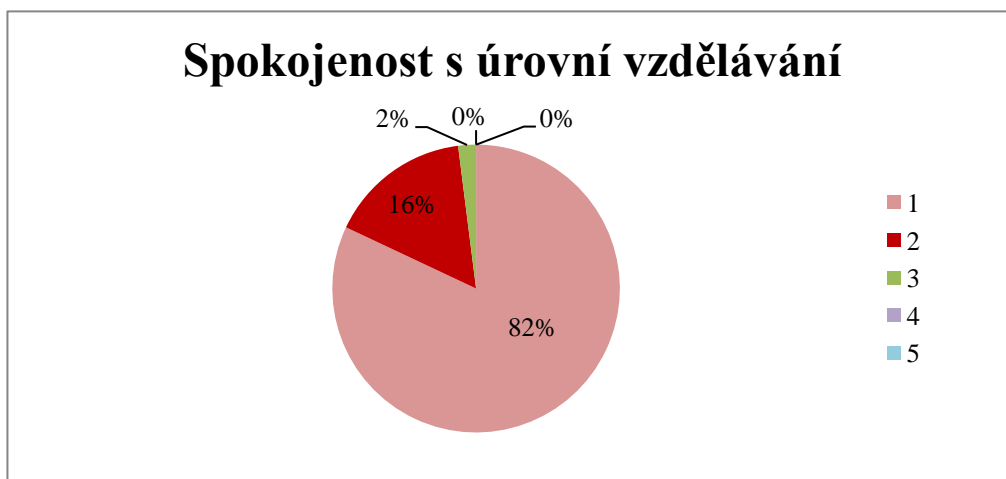
6.9 POKUD VAŠE OČEKÁVÁNÍ NEBYLO SPLNĚNO, PROSÍM UVEĎTE DŮVOD?

Na tuto otevřenou otázku neodpověděl nikdo ze 100 % respondentů, protože na předchozím grafu 9 (kapitola 6.8) je splnění očekávání u respondentů (77 %) hodnoceno jako rozhodně splněné a 22 % respondentů uvádělo spíše za splněné. Pouhé 1 % respondentů uvádí, že neví. Nesplnění očekávání neuvedl nikdo z respondentů (0 %). Je tedy patrné, že na tuto otázku nemohl odpovědět nikdo.

6.10 JAK JSTE SPOKOJENI S ÚROVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ?

Spokojenost s úrovní vzdělávání (graf 10) byla hodnocena známkou 1 (výborně) u 82 % respondentů. Méně spokojené hodnocené známkou 2 (chvalitebně) bylo hodnoceno 16 % respondentů. Hodnocení spokojenosti s úrovní vzdělávání známkou 3 (dobře) bylo u 2 % respondentů. Hodnocení nespokojenosti známkou 4 (dostatečně) a známkou 5 (nedostatečně) nebylo uvedeno žádným respondentem (0 %). Spokojenost s úrovní vzdělávání, která je hodnocena známkou (1) je zřejmá.

Graf 10: Spokojenost s úrovní vzdělávání

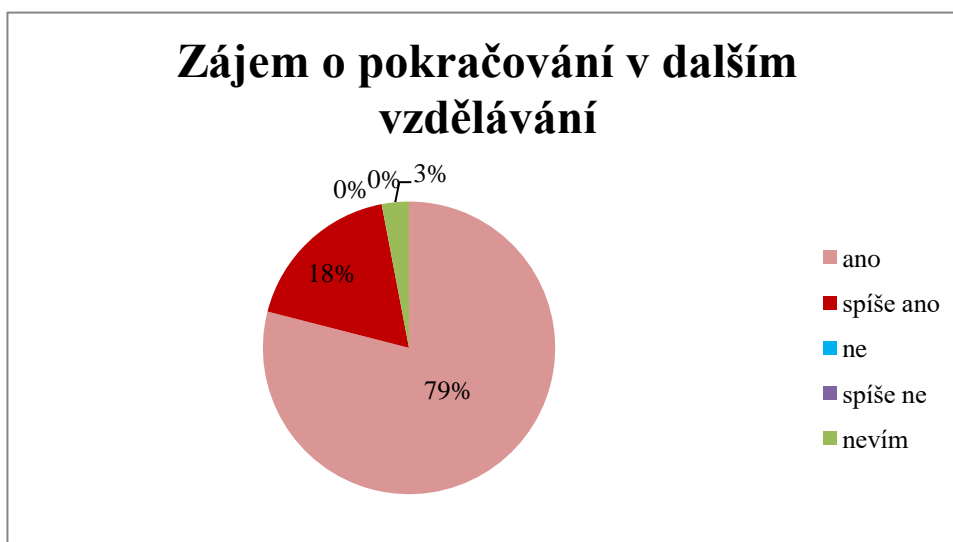
Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.11 MÁTE ZÁJEM POKRACHOVAT I V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ?

Zájem o pokračování v dalším vzdělávání uvedlo odpověď ano 79 % respondentů. 18 % respondentů vybralo odpověď spíše ano. Výběr u odpovědi nevim uvedlo 3 %

respondentů. Odpověď ne a spíše ne neuvedl žádný z respondentů (0 %). Z grafu 11 je zřejmé, že respondenti (79 %) mají zájem o pokračování dalšího vzdělávání. Se studiem jsou respondenti (82 %) spokojeni dle grafu 10 (kapitola 6.10), proto se domnívám, že mají zájem pokračovat i v dalším studiu.

Graf 11: Zájem o pokračování v dalším vzdělávání

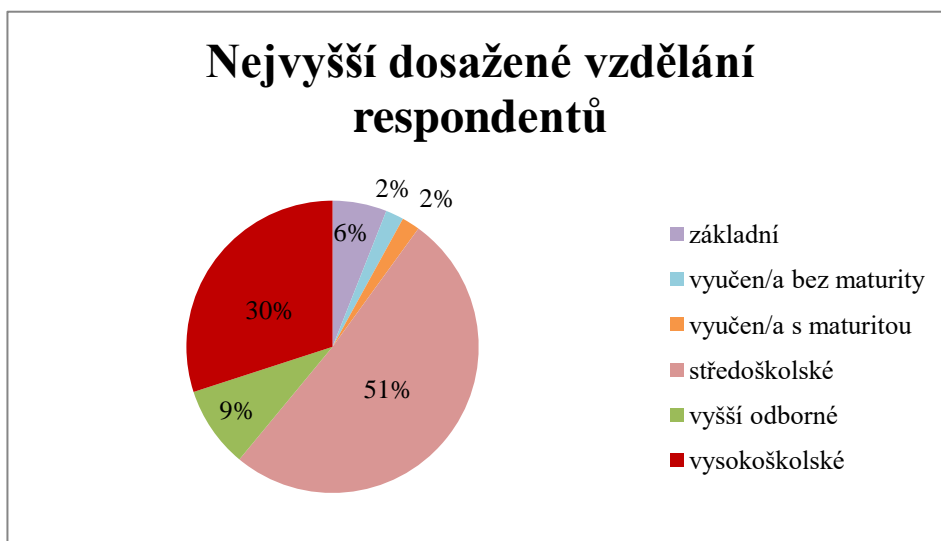
Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.12 JAKÉ JE VAŠE NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ?

Tato otázka obsahovala na výběr z šesti kategorií dosaženého vzdělání: základní, vyučen/a bez maturity, vyučen/a s maturitou, středoškolské, vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání.

Následující graf 12 nám ukazuje největší zastoupení respondentů se středoškolským vzděláním (51 %) a s vysokoškolským vzděláním (30 %). S nižším zastoupením respondentů bylo s vyšším odborným vzděláním (9 %) a se základním vzděláním (6 %). Naopak nejnižší a stejné zastoupení počtu respondentů bylo s vyučením bez maturity (2 %) a s vyučením s maturitou (2 %). Z výsledků výzkumného souboru je patrné zvýšení počtu středoškolského vzdělávání a vysokých škol.

Graf 12: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

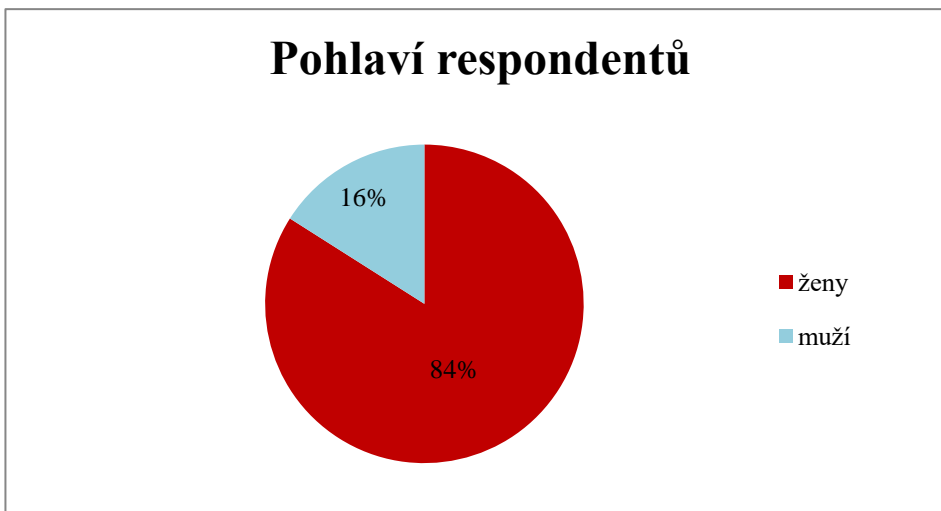

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.13 VAŠE POHLAVÍ?

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že se účastní vzdělávání třetího věku více ženy než muži. Ze 100 respondentů bylo 84 % žen a 16 % mužů. Může to znamenat větší motivaci žen ke vzdělávání nebo změnu volného času, kdy věnovaly svůj volný čas rodinným povinnostem a nyní jim zbývá více času na sebevzdělávání, ale také to může souviset s demografickou skladbou obyvatelstva, kdy ženy tvoří převahu z důvodu větší úmrtnosti mužů.

Graf 13: Pohlaví respondentů

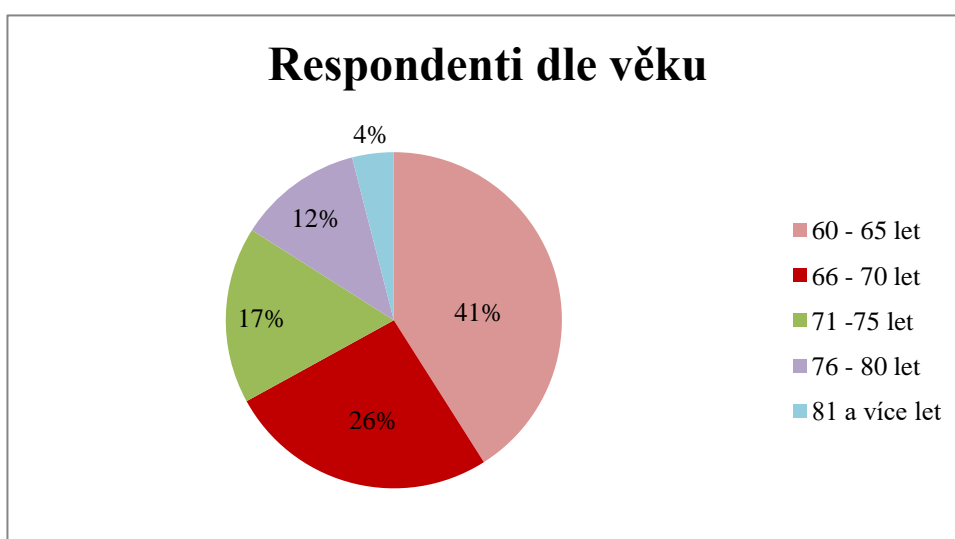

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.14 KOLIK JE VÁM LET?

Zjištěné údaje ukázaly, že věk respondentů se pohybuje ve věkovém rozmezí od 60 do 81 a více let. Nejvíce respondentů dle grafu 14 bylo ve věkovém rozmezí 60 – 65 let (41 %). Další místo obsadilo věkové rozmezí 66 – 70 let 26 % respondentů a věkové rozmezí 71 – 75 let 17 % respondentů. Nižší zastoupení věkového rozmezí 76 – 80 let bylo 12 % respondentů. Naopak nejmenší věkové rozmezí respondentů bylo 81 a více let (4 %).

Graf 14: Respondenti dle věku

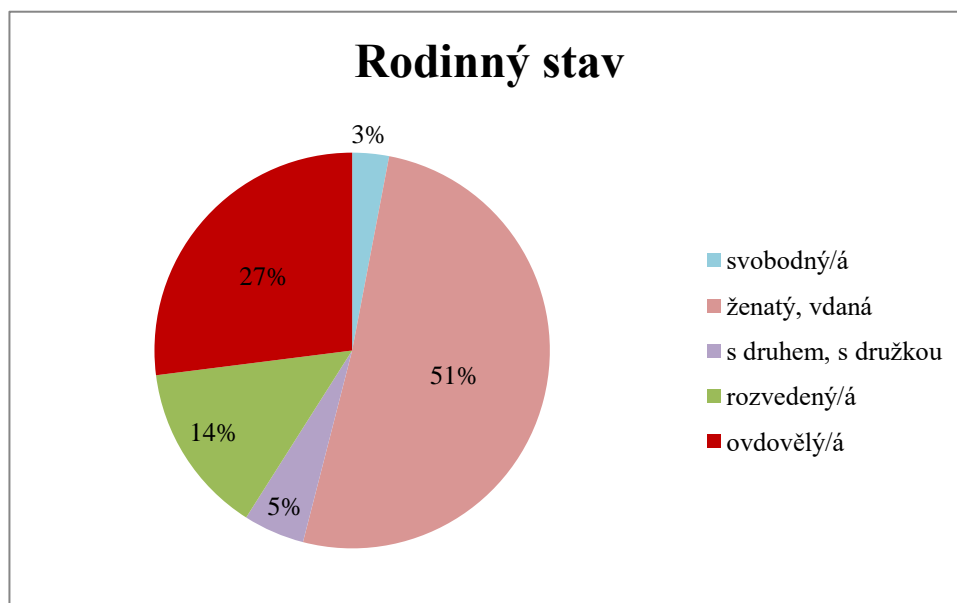

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.15 JAKÝ JE VÁŠ RODINNÝ ŽIVOT?

Graf 15 nám znázorňuje rodinné soužití respondentů. Většina dotazovaných respondentů žije v manželském svazku (51 %). Poměrně vysoká část respondentů (27 %) jsou ovdovělí. Rozvedení respondenti zde tvoří 14 %. Pouze 5 % respondentů žije s druhem či s družkou a v nejmenším zastoupení jsou svobodní respondenti (3 %). Zajímavostí u této otázky byl názor jedné respondentky, která se mi k odpovědi vdaná i slovně vyjádřila. Respondentka zde uvedla „spokojenost společného života na výbornou, dokonce lepšího než za mlada“ a uvedla délku společného soužití v délce 53 let.

Graf 15: Rodinný stav

Zdroj: autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

Tato kapitola se zabývá potvrzením nebo vyvrácením hypotéz, které byly provedeny na základě výzkumu. Hypotézy byly autorkou stanoveny v kapitole 5.2.

Hypotéza č. 1: Hlavním důvodem pro seniory studující na univerzitě třetího věku je potřeba dalšího vzdělávání.

Otázka byla v dotazníku umístěna pod č. 1. Z výsledku výzkumu uvedené v grafu 2 (kapitola 6.1) vyplynulo, že hlavním důvodem studia na univerzitě třetího věku je potřeba dalšího vzdělávání (51 %) seniorů. Na základě zjištěných výsledků tato hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza č. 2: Větší část studujících seniorů na univerzitě třetího věku jsou ženy než muži.

V kapitole 6.13 (graf 13) je graficky znázorněn výsledek účasti žen a mužů v dalším vzdělávání. V dotazníku byla otázka umístěna pod č. 13. Jednoznačně dle analýzy vyplynulo, že většina studujících jsou ženy (84 %) a jen 16 % mužů. Hypotéza č. 2 byla tímto potvrzena.

Hypotéza č. 3: Pro seniory je největší bariérou snížení výkonnosti smyslů než ostatní z možností bariér.

Největší bariéru v dalším vzdělávání seniorů můžeme porovnat v grafu 5 (kapitola 6.4). Tato otázka se nacházela v dotazníku pod č. 4. Z výzkumného šetření vyplynulo, že většina seniorů (74 %) nemá žádnou bariéru, která by jim bránila v dalším studiu. Odpověď na bariéru snížená výkonnost smyslů byla uvedena pouze 12 % seniorů. Na základě tohoto zjištění hypotéza č. 3 byla vyvrácená.

Hypotéza č. 4: Hlavní motivací pro studium seniorů na univerzitě třetího věku je získání nových vědomostí.

Tato hypotéza byla ověřována na základě odpovědi respondentů z dotazníku umístěné v otázce č. 5. Graficky zpracovaná v kapitole 6.5 (graf 6). Otázka zjišťovala co je pro respondenty motivací v dalším vzdělávání. Většina respondentů (86 %) vybralo možnost motivace získání nových vědomostí. Hypotéza byla tímto výzkumem potvrzena.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřuje na vzdělávání seniorů v Kraji Vysočina. Cílem práce bylo zjistit, jaké jsou důvody, motivace a bariéry seniorů studujících na univerzitě třetího věku v Kraji Vysočina.

V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy vztahující se k seniorům a ke vzdělávání. Bylo zde charakterizováno sénium, které charakterizuje cílovou skupinu. Dále zde byly vymezeny motivace vzdělávání, možnosti dalšího vzdělávání, překážky a bariéry ve vzdělávání, schopnosti učení ve stáří, celoživotní vzdělávání a edukace seniorů. Popisuje se zde charakteristika zkoumaného Kraje Vysočina.

V praktické části jsou popsány stanovené cíle výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy. Charakterizována je zde metodika výzkumu, sběru dat a výzkumného vzorku. Následně je popsána analýza získaných dat, která byla získána z dotazníkového šetření a její interpretace ověření platnosti čtyř hypotéz.

Sběr dat byl získán z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 100 seniorů z Kraje Vysočina, kteří navštěvují univerzitu třetího věku. Následnou analýzou byly posouzeny platnosti čtyř stanovených hypotéz.

Z výsledků provedeného výzkumu vyplynulo, že pro seniory je důvodem dalšího vzdělávání hlavně potřeba dalšího vzdělávání což se potvrdilo i z motivace k dalšímu vzdělávání, kdy senioři považovali za hlavní motivaci získání nových znalostí, které potřebují pro další vzdělávání. Zde je velmi patrné, že senioři stále projevují zájem a potřebu dalšího vzdělávání a chtějí získávat stále nové zkušenosti, které by mohli využít. V převažující většině studujících seniorů byly právě ženy, které obsazují největší účast v dalším vzdělávání. V menšině se nacházeli muži. Výzkumem se také potvrdilo, že pro seniory další vzdělávání nepředstavuje žádnou bariéru, která by jim bránila ve studiu. Je zde vidět, že senioři mají o další vzdělávání veliký zájem a nepoukazují na jiné možné bariéry, které by jim bránily v dalším vzdělávání. Z výzkumu také vyplynulo, že senioři jsou spokojeni i s úrovní vzdělávání, kterou hodnotí výborně a také mají zájem o další pokračování v dalším vzdělávání, které je podle nich finančně dostupné. Na základě výsledku výzkumu se domnívám, že stanovené cíle bakalářské práce byly dosaženy.

Námětem na další výzkum by mohlo být zjišťování vzdělávání seniorů v porovnání s ostatními kraji, kdy by výsledná data mohly posloužit k porovnání možností

vzdělávání v různých krajích nebo k dalšímu výzkumu v oblasti dalšího vzdělávání seniorů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

BENEŠ, J. *Andragogika*. 2. , aktualiz. rozš. vydání Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4825.

BENEŠOVÁ, D. *Gerantogogika. Vybrané kapitoly*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2014. ISBN 978-80-7452-039-6.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček brain team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HLADÍLEK, M. *Úvod do didaktiky*. 1 vyd. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2004. ISBN 80-86723-07-0.

KLEVETOVÁ, D. a I. DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu psychologie. Možnosti, které čekají*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3604-4.

LIVEČKA, E. *Úvod do gerontopedagogiky*. Praha: ÚŠI MŠ ČSR, 1979.

MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2001. ISBN 978-80-247-3148-3.

MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 978-80-210-5029-7.

ONDRÁKOVÁ, J.,V. TAUCHMANOVÁ, K. JANIŠ ml., S. PAVLÍKOVÁ, V. JEHLIČKA. *Vzdělávání seniorů a jejich specifika*. Praha: Mervart, 2015. 168 s. ISBN 978-80-7465-038-3.

- PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.
- PETŘKOVÁ, A. *Psychologie učení a vzdělávání dospělých: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006. ISBN 80-85783-63-0.
- PRŮCHA, J. (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN- 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
- PUNCH, K. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.
- ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠPATENKOVÁ, N. a L. SMÉKALOVÁ. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.
- ŠTĚPÁNKOVÁ, H., C. HÖSCHL, L. VIDOVIČOVÁ a kolektiv. *Gerontologie: současné otázky z pohledu biomedicínských a společenských věd*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2628-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*, Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

Domov pro seniory Pelhřimov, Univerzita třetího věku [online]. 2016 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://www.dpsp.cz/ostatni/univerzita-3-veku>

Domov pro seniory Velké Meziříčí, Univerzita třetího věku [online]. 2016 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.domovvm.cz/univerzita-tretiho-veku>

Kraj Vysočina, Vzdělávání seniorů na Vysočině [online]. 2011 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/vzdelavani-senioru-na-vysocine/d-4036494>

Kraj Vysočina, Univerzita třetího věku [online]. 2017 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/univerzita-tretiho-veku-2017/d-4081767>

Podpora vzdělávání starších osob, Working Paper NOZV-NVF 7/2006, NOZV-NVF, 2006(ISSN 1801-5476 [online]. 2018 [cit. 2018-3-14]. Dostupné z: http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/observator/cz/working_paper7_2006.pdf

Vysoká škola polytechnická, Univerzita třetího věku [online]. 2016 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <http://u3v.vspj.cz/obecne-informace>

Vzdělávání seniorů, Rodina – finance Cz, 2018. Dostupné z WWW: <http://rodina-finance.cz/seniori/vzdelavani-senioru> [online]. [cit. 2018-02-25].

Seznam ostatních zdrojů

Zákon č. 347/1997 Sb., ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Dostupný z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-347>

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

UK – Univerzita Karlova

UNESCO – Mezinárodní organizace pro vzdělávání, vědu a kulturu

USA – Spojené státy Americké

U3V – Univerzita třetího věku

U3A – Univerzita třetího věku v anglicky mluvících zemích

VŠPJ – Vysoká škola polytechnická Jihlava

WHO – Světová zdravotní organizace

SEZNAM GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1: Složení výzkumného vzorku	40
Graf 2: Důvod k dalšímu vzdělávání	41
Graf 3: Zdroj informace o možnosti vzdělávání	41
Graf 4: Zájem o vzdělávací obory	42
Graf 5: Bariéra v dalším vzdělávání	43
Graf 6: Motivace v dalším vzdělávání	43
Graf 7: Dostupnost ceny kurzu	44
Graf 8: Obor nebo oblast vzdělávání	45
Graf 9: Očekávání od studia	45
Graf 10: Spokojenost s úrovní vzdělávání	46
Graf 11: Zájem o pokračování v dalším vzdělávání	47
Graf 12: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	48
Graf 13: Pohlaví respondentů	48
Graf 14: Respondenti dle věku	49
Graf 15: Rodinný stav	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Dotazník

Vzdělávání seniorů v Kraji Vysočina

Simona Ďurčáková, DiS.

Vážení respondenti,

Jmenuji se Simona Ďurčáková a jsem studentkou na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze.

Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku k mé Bakalářské práci s názvem Vzdělávání seniorů v Kraji Vysočina.

Dotazník je anonymní a slouží pouze k účelům mé Bakalářské práci.

Instrukce:

V jednotlivých otázkách prosím označte jednu odpověď, v případě jiné možnosti vypište do dotazníku.

Předem Vám děkuji za ochotu a čas k vyplnění předloženého dotazníku.

Simona Ďurčáková, DiS., studentka oboru Vzdělávání dospělých, UJAK Praha

1. Jaký byl Váš důvod k dalšímu vzdělávání?

- dostatek volného času
- smysl života ve stáří
- zvědavost
- potřeba dalšího vzdělávání
- kontakt s jinými lidmi
- uveďte jiný důvod.....

2. Jak jste se o možnosti vzdělávání dozvěděli?

- od přátel
- z televize, rádia, internetu
- letáku, tiskoviny
- od rodiny

3. O který z oborů vzdělávání máte největší zájem?

- historie
- psychologie
- umění
- ekonomika
- technika
- jazyk
- cestování
- zdraví
- jiné, uveďte.....

4. Co je pro Vás největší bariérou v dalším vzdělávání?

- fyzická zdatnost
- snížená výkonnost smyslů
- náročnost studia
- finanční situace
- neuplatnění získaných dovedností
- dojíždění
- žádné
- jiné, uveďte.....

5. Co je pro Vás motivací v dalším vzdělávání?

- využití volného času
- získání nových vědomostí
- seznámení s novými lidmi
- nemožnost dřívějšího studia
- jiné, uveďte.....

6. Jsou pro Vás dostupné ceny kurzu, které navštěvujete?

- ano
- spíše ano
- ne
- spíše ne
- nevím

7. V jakém oboru, oblasti se vzděláváte? Prosím, uveďte zde.

.....

8. Splnilo Vám toto vzdělávání Vaše očekávání?

- rozhodně ano
- spíše ano
- rozhodně ne
- spíše ne
- nevím

9. Pokud Vaše očekávání nebylo splněno, prosím uveďte důvod.

.....

10. Jak jste spokojeni s úrovní vzdělávání?

Vyberte ze škály 1 - 5 jako ve škole. 1 – výborně – 5 nedostatečně

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

11. Máte zájem pokračovat i v dalším vzdělávání?

- ano
- spíše ano
- ne
- spíše ne
- nevím

12. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen/a bez maturity
- vyučen/a s maturitou
- středoškolské
- vyšší odborné
- vysokoškolské

13. Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

14. Kolik je Vám let?

15. Jaký je Váš rodinný život?

- svobodný/á
- ženatý, vdaná
- druhem, s družkou
- rozvedený/á
- ovdovělý/á

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Simona Ďurčáková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Vzdělávání seniorů v Kraji Vysočina

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 21

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Viera Prusáková, CSc.